

**UŞAKLI HALK OZANI
ÂŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU
VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI
ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Mücahid YAŞAR
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI
Haziran, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

UŞAKLI HALK OZANI ÂŞİK MUSTAFA ÇOBANOĞLU
VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME

Hazırlayan
Mücahid YAŞAR

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI

AFYONKARAHİSAR - 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Uşaklı Halk Ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu ve Halk Kültürüne Katkıları Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

21/06/2023

İmza

Mücahid YAŞAR

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Mücahid YAŞAR
	Numarası	200651122
	Anabilim Dalı	Müzik
	Programı	Müzik
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Uşaklı Halk Ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu ve Halk Kültürüne Katkıları Üzerine Bir İnceleme
Tez Savunma Sınav Tarihi		21.06.2023
Tez Savunma Sınav Saati		11:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

UŞAKLI HALK OZANI ÂŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mücahid YAŞAR

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

Haziran, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI

Halk ozanları, halkın içinden yetişen, bulundukları yörenin kültürüne ait ürünlere kaynaklık eden, deyişlerini genellikle saz eşliğinde söyleyip bu geleneği gelecek nesillere aktaran halk kültürümüzün önemli temsilcileridir. Bu çalışma, Uşaklı Halk Ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun halk kültürüne katkılarını, biyografisini, müzikal donanımını ele almaktadır. Çalışma aynı zamanda seslendirdiği ve kimi zaman da kaynaklık ettiği yöre türkülerinin tespitini ve analizlerini de içermektedir. Uşaklı Halk Ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun sanatçı kimliği, geçmişte Uşak yöresini nasıl temsil ettiği ve halk kültürüne nasıl katkıları bulunduğu araştırmanın içerikleri arasındadır. Halk kültürü, halk bilimi, alan araştırması ve Türk Halk Müziği kavramlarının temel olarak alındığı bu araştırmanın amacı, Uşak yöresine ait türkülerin pek çoğunu TRT kurumunda seslendirenlerden biri olan ve aynı zamanda yöre türkülerinin dokuz tanesine kaynaklık eden halk ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun biyografisini, müzikal donanımı ve halk kültürüne katkılarını ortaya koymaktır. Yapılan bu tez çalışması, halk ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun tüm yönleriyle ortaya konmaya çalışıldığı ilk sistematik araştırma olması ve yöreyle ilgili bir doküman oluşturması açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uşak, halk ozanı, Mustafa Çobanoğlu, kültür, halk kültürü.

ABSTRACT

MINSTREL AŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU FROM UŞAK AND A REVIEW ON HIS CONTRIBUTION TO FOLK CULTURE

Mücahid YAŞAR

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

June, 2023

Advisor: Assist. Prof. Dr. Safiye YAĞCI

Folk poets are important representatives of our folk culture, who grow up among the people, source the products of the culture of the region they are in, performs with the accompaniment of their instruments and transfer this tradition to future generations. This study deals with folk poet Mustafa Çobanoğlu from Uşak and his contributions to folk culture and also his biography and musical equipment. The study also includes the determination and analysis of the local folk songs that he performed and sometimes sourced. Among the contents of the research are the artist identity of folk poet Mustafa Çobanoğlu from Uşak, how he represented the Uşak region in the past and how he contributed to the folk culture. The aim of this research, which is based on the concepts of folk culture, folklore, field research and Turkish Folk Music, is to reveal the biography, musical equipment and contributions to folk culture of folk poet Mustafa Çobanoğlu, who is one of the people who perform most of the folk songs of the Uşak region at the TRT institution and is also the source for nine of the local folk songs. This study to be done is important in terms of being the first systematic research in which the folk poet Mustafa Çobanoğlu is tried to be revealed in all aspects and creating a document about the region.

Keywords: Uşak, folk poet, Mustafa Çobanoğlu, culture, folk culture.

ÖN SÖZ

Tez çalışmamın yapım aşamasında bana her konuda yardımcı olarak engin görüş ve bilgilerini benden esirgemeyen, desteğini ve arkamda oluşunu her zaman hissettiren ve bu yolda ilerlememi sağlayan çok kıymetli tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI hocama, kendisiyle ilgili çalışma yapmama müsaade ederek değerli bilgi ve tecrübelerini aktaran mahalli sanatçı, halk ozanı Sayın Âşık Mustafa ÇOBANOĞLU'na, bu yorucu süreçte benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyip hep yanımda olan sevgili eşim Merve YAŞAR'a, beni teknolojik anlamda her zaman geliştiren ve kıymetli bilgilerini benimle paylaşıp destek olan teknoloji dehası küçük kardeşim Naim YAŞAR'a, bugünlerime erişmemdeki ilk ve en büyük destekçim dedem (merhum) Naim SARGIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ve bu çalışmayı (Merhum) dedem Naim SARGIN'a armağan ediyorum.

Mücahid YAŞAR
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UŞAK İLİ VE SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

1. UŞAK İLİ	3
1.1. KONUMU VE COĞRAFİ YAPISI	3
1.2. TARİHÇESİ	5
1.3. EKONOMİSİ.....	6
1.4. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI	8
1.5. GEÇİŞ DÖNEMLERİ	9
1.5.1. Doğum Aşaması	9
1.5.2. Düşün Aşaması	11
1.5.3. Ölüm Aşaması	12

İKİNCİ BÖLÜM

UŞAK İLİ KÜLTÜR VE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

1. KÜLTÜR.....	15
2. HALK KÜLTÜRÜ	15
3. HALK BİLİMİ (FOLKLÖR) İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR	16
3.1. DERLEME	17
3.2. ALAN ARAŞTIRMASI.....	18
3.3. KAYNAK KİŞİ	19
3.3.1. Usta Kaynak Kişi.....	19
3.3.2. Amatör Kaynak Kişi	19
3.4. MAHALLİ SANATÇI	20
3.5. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIKLIK	21
4. UŞAK YÖRESİ HALK MÜZİĞİ	22
5. UŞAK YÖRESİ HALK OYUNLARI	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UŞAKLI MAHALLİ SANATÇI ÂŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI BULGULAR VE YORUM

1. ARAŞTIRMANIN AMACI	25
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	25

3. ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ	25
4. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	25
5. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	26
6. ARAŞTIRMANIN MODELİ	26
7. VERİ TOPLAMA YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	26
8. ÂŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU	28
8.1. BİYOGRAFİSİ.....	28
8.2. MUSİKİ YAŞAMI VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI.....	33
8.2.1. Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun TRT Repertuvarında Yer Alan Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Eserlerinin Sözleri Ve Notaları.....	39
8.2.2. Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun TRT Repertuvarında Yer Almayan Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Eserlerinin Notaları	59
8.2.2.1. Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun TRT Repertuvarında Yer Almayan Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Eserlerinin Sözleri	65
SONUÇ VE ÖNERİLER	139
KAYNAKÇA.....	142
EKLER DİZİNİ.....	144

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Uşak İlinin Türkiye Haritasındaki Görünümü	4
Şekil 2. Uşak İlinin ve İlçelerinin Türkiye Haritasındaki Görünümü	4
Şekil 3. Uşak İlinin Geçiş Dönemlerinden Bir Kesit	6
Şekil 4. 1932 senesinde Uşak Şeker Fabrikası	7
Şekil 5. 1926 Tarihli Uşak Şeker Fabrikası Hisse Senedi	8
Şekil 6. El Yapımı Eşme Kilimi	9
Şekil 7. Uşak Banaz Kızılhisar / Kıyafet: Kutmu Antari	11
Şekil 8. Dayısı Baki Karaboğa ve Yengesi ile Büyüdüğü Evin Önünde	28
Şekil 9. Genç Çobanoğlu İlk Sazıyla	29
Şekil 10. Mustafa Çobanoğlu ve Ağabeyi Fevzi Çobanoğlu	30
Şekil 11. Âşık Mustafa Çobanoğlu ve Çok Değer Verdiği Yakın Dostu Mustafa Özkan	31
Şekil 12. Âşık Mustafa Çobanoğlu Hayranları İle Bir Arada	32
Şekil 13. Mustafa Çobanoğlu, Eşi Arzu Çobanoğlu ve İlk Çocuğu Aytekin Çobanoğlu (1968)	33
Şekil 14. Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun Gençlik Yılları	34
Şekil 15. Mustafa Çobanoğlu Öğrencilerine Bağlama Öğretirken	35
Şekil 16. Mustafa Çobanoğlu ve Musa Eroğlu (1983)	36
Şekil 17. Neşet Ertaş'ı Anma Gecesi Konseri (Uşak 2012)	36
Şekil 18. Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun Sözlü Oyun Havaları Albüm Kapağı	37
Şekil 19. Âşık Mustafa Çobanoğlu TRT Programında	38
Şekil 20. TRT İnt'te Bir Müzik Programında Konuk Sanatçı Çobanoğlu (2007)	38
Şekil 21. Kültür ve Turizm Bakanlığından 1997 Yılında Almaya Hak Kazandığı 'Halk Ozanı' Kimlik Belgesi	39
Şekil 22. Çeşmeden Dudu Geçti	40
Şekil 23. Feslikenim Dam Başında Çanakta	42
Şekil 24. Hadi Gidelim Gara Daşa Üzüme	44
Şekil 25. Yordu Beni Evinizin Yokuşu	46
Şekil 26. Cezayir'in Harmanları Savrulur	48
Şekil 27. Karataş'ın Bağlarında Üzüm Var	52
Şekil 28. Türk Milleti Der Ki	54
Şekil 29. Unutulmaz Tarih Bugündür	56
Şekil 30. Uşaktır Bizim İlimiz	58
Şekil 31. Birlik Olalım	60
Şekil 32. Gençlik Değil Mi	61
Şekil 33. Uşaktır Bizim İlimiz	63
Şekil 34. Sevgili Vatan	64
Şekil 35. Elveda	65

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt. : Aktaran

B.t. : Bilinmeyen tarih

Bkz. : Bakınız

E : Erkek

K : Kadın

K.K.: Kaynak Kişi

s. : Sayfa

THM : Türk Halk Müziği

TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

Yy : Yüzyıl

GİRİŞ

Uşak, kültürel açıdan önemli değerlere sahip bir il olup, halk kültürü haritasında önemli bir merkez konumundadır. Köklü bir tarihe sahip olması ve coğrafi olarak kavşak noktada bulunması nedeniyle kültürel etkileşim açısından dikkate değer bir faktördür. Uşak, sözlü kültür ve müzik unsurlarını kendi geleneksel yöntemleriyle günümüze taşımıştır. Bu bağlamda, Âşık Mustafa Çobanoğlu özelinde, geleneksel halk müziği üzerine yapılmış bir tez çalışmasının olmaması ise bölgeyi önemli bir noktaya taşımıştır.

Kültürün toplum içinde canlılığını sürdürebilmesinde sürekli aktarımların önemi büyüktür. Bu aktarımların gerçekleşmesinde, mahalli sanatçılar olarak adlandırılan halk kültürünün ve halk müziğinin taşıyıcıları önemli bir rol oynamaktadır. Mahalli sanatçılar, içinde bulundukları toplumun kültürel ve müzikal özelliklerini iyi bir şekilde anlayan, sözlü veya sözsüz eserleri topluma en iyi şekilde aktaran ve sunan, gerektiğinde kültürel ve müzikal kaynaklara dayanabilen bireylerdir. Tarih boyunca, mahalli sanatçılar sayesinde halk kültürüne ait birçok ürün aktararak unutulmaktan kurtulmuş ve toplum içinde varlığını sürdürmüştür. Bu bağlamda, birçok halk müziği eseri mahalli sanatçılar tarafından yaşatılmakta ve korunmaktadır.

Bu bilgilere dayanarak, mahalli sanatçıların halk kültürü içinde ne kadar önemli bir role sahip olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, mahalli sanatçıların unutulmaması, halk kültürü ve halk müziğine olan katkılarının vurgulanması ve mahalli sanatçılara yönelik daha fazla sistematik araştırma yapılmasına fikir sağlama amacıyla yürütülmektedir. Bu tez çalışmasının konusu ise, "Uşaklı Halk Ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun halk kültürüne katkıları" olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda bu çalışmanın mahalli sanatçıların önemini vurgulayarak halk kültürüne yapılan katkıları açığa çıkarmayı hedeflenmektedir.

Bu araştırma, Uşak yöresinde önemli bir konuma sahip olan mahalli sanatçı Halk ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun biyografisini aktarma, kültürel ve müzikal kimlikleri hakkında bilgi verme ve halk kültürüne olan katkılarını belirleme amacına odaklanmaktadır. Toplanan veriler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Yöntem olarak ise tarama yöntemi kullanılmıştır.

Üç bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde, Uşak ilinin konumu, tarihçesi ve ekonomisi ve sosyo-kültürel yapısına dair bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde,

kültür, halk kültürü, halk bilimi ve Türk halk müziği gibi kavramlara dair bilgiler verilmiştir. nc bölümde ise araştırmaya yönelik bilgiler ve bulgular sunularak çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

UŞAK İLİ VE SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

1. UŞAK İLİ

1.1. KONUMU VE COĞRAFİ YAPISI

Milâttan önce IV. binyıldan başlayarak ikamet yeri olarak kullanıldığı arkeolojik bulgulardan öngörülen Uşak'ın bilinen en eski adı Temenothyrai'dir. Şehir bu adı Herakli'lerden Aristomakhos'un oğlu Temenos'tan almıştır. Temenos, Roma İmparatorluğu dönemi sikkeleri üzerindeki Temenos Oikistes (Kurucu Temenos) ya da Ktistes yazıtları ve Temenos betimleriyle bilinmektedir. Buranın Frigyalılar zamanında kurulduğu bilinmektedir. Öte yandan antik dönemlere ait bazı sikkelerin üzerinde Flaviopolis adı da görülmektedir. Bu kent Aktaş köyünün güneyinde inşa edilmiş, Roma döneminde bu isme kavuşmuştur. Uşak (Uşşak) adı ise şehrin Türkler tarafından ele geçirilmesi ile kullanılmaya başlanmıştır (Özteke, 2022: 3).

Uşak ili, Ege Bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde yer alır. Ege bölgesi ile İç Anadolu bölgesinin birbirlerinden ayrıldığı İç Batı Anadolu eşiğinin batı kenarında, 38 derece 13 dakika ve 38 derece 56 dakika enlemleri ile 28 derece 48 dakika ve 29 derece 57 dakika boylamları arasında konumlanmaktadır. Doğusunda Afyon, Batısında Manisa, Kuzeyinde Kütahya ve Güneyinde ise Denizli illeri yer almaktadır. 5341 km² alana sahip olan Uşak, yüzölçümü itibariyle iller sıralamasında plaka numarası gibi 64. sırada bulunur. Ülke yüzölçümünün % 0.7 lik kısmını oluşturmaktadır. Ahır Dağı, Murat Dağı ve Bulkaz Dağı ilin kuzey, kuzeydoğu ve doğudaki doğal sınırlarını oluştururlar. İl topraklarının batısı, Gediz vadisi ile Ege Bölgesine açılır. İl toprakları birçok vadi ile yarılmış dalgalı yaylalar şeklindedir. Bu yaylalar kuzeydoğudan güneybatıya doğru alçalarak bazı kesimlerde hafif dalgalı bir görünüş alırlar. (<https://www.usak.bel.tr/sayfa/cografi-yapisi/>).

Zengin bir bitki örtüsü, sıcak-soğuk su kaynakları ve doğal güzelliğe sahip olan Murat Dağının zirvesini 2309 metre yükseklikte bulunan Kartaltepe oluşturmaktadır. Zirve noktası Kütahya ili sınırları içinde bulunan Murat dağı'nın Uşak sınırları içerisinde kalan tepelik alanlarının ortalama yükseltisi 1500 m. civarındadır (Coğrafi Yapısı | T.C. Uşak Belediye Başkanlığı usak.bel.tr).

İl sahası genel olarak dalgalı plato görünümündedir. Kuzey ve doğu kesimleri dağlık, güney ve batı kesimleri ise ovalar ve dalgalı arazilerden oluşan Uşak ili'nin

topraklarının % 57,5inin platolardan, % 37 sinin dağlardan, ve % 5.5 inin de ovalardan meydana gelmektedir (Uşaklılar Derneği, 1989: 22).

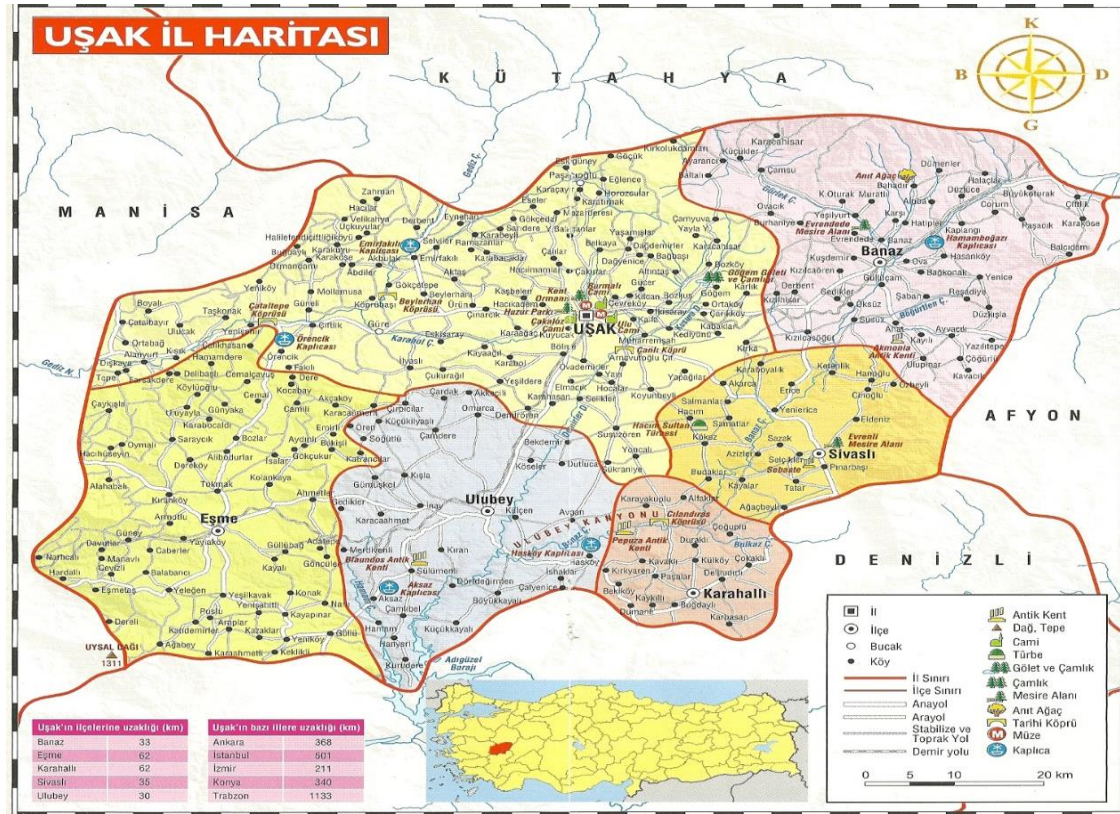
Şekil 1. Uşak İlının Türkiye Haritasındaki Görünümü

Kaynak: Uşak ilının Türkiye haritasındaki yeri ve konumu nerede? - Laf Sözlük lafsozluk.com
Erişim tarihi: 12.09.2022

İlde yılın en soğuk ayları Ocak ve Şubat, en sıcak ayları ise Temmuz ve Ağustos'tur. İl merkezinde yıllık yağış miktarı ise ortalama 540.6 mm'dir. Bu bilgiler ışığında yağışların aylara göre dağılımı ise oldukça intizamsızdır. Büyük bölümünün kış aylarında görülen yağışların, çok küçük bir bölümü de yaz aylarında görülmektedir (Uşaklılar Derneği, 1989: 22).

Şekil 2. Uşak İlının ve İlçelerinin Türkiye Haritasındaki Görünümü

Kaynak: usakharitasi.jpg 1513×1510 usaklilarvakfi.org.tr Erişim tarihi: 12.09.2022

UŞAK İlinin 5 tane de ilçesi bulunmaktadır. Bunlar; Banaz, Eşme, Karahallı, Sivaslı ve Ulubey'dir.

1.2. TARİHÇESİ

Uşak hakkında, 16. yüzyılda ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkün olmasına rağmen, daha sonraki yıllarda belgelere dayanan bilgiler sınırlıdır. 17. yüzyıla ait bilgilere çoğunlukla seyahatnamelerde rastlanmaktadır. Bu dönemde yaşayan Katip Çelebi (1605-1658), "Cihannüma" adlı eserinde Uşak hakkında şu bilgilere yer vermektedir: "Uşak, Kütahya'dan doğuya doğru Murat Dağı'nın yakınında, bir dere içinde kaleli bir kasaba olarak yer alır ve 150'den fazla köye sahip zengin bir ilçedir. Kasaba geniş bir ovaya doğru uzanırken köyleri bu ovada yer almaktadır. Uşak'ın ünlü seccade ve halılarıyla tanınmaktadır. Bu ifadeler, Uşak iline dair seyahatnamelerde yer alan bilgilerden alınmıştır.

Uşak ve yakın çevresi, MÖ 4000 yılından itibaren yerleşime açılmıştır. Özellikle bronz çağında, yerleşim daha da yaygınlaşmıştır. MÖ 2000 yılında, Hititlerin Anadolu'da siyasi birliği kurmasıyla birlikte, Uşak ve çevresi Frizlerin batı sınırını oluşturmuştur. Bununla birlikte, daha çok İon Kültürü'nün etkisi altında kalmışlardır. MÖ 7. yüzyılda Kral Gyges'in Lidya İmparatorluğunu ele geçirmesiyle birlikte, Uşak'ın büyük bir kısmı Lidya'nın kontrolüne girmiştir. Lidya, dünyada para basan ve kullanan ilk krallık olarak ön plana çıkmış ve o dönemin en zengin krallığı olarak bilinmiştir. Lidya'nın egemenliği MÖ 546 yılına kadar sürmüştür. Bu süre zarfında, Efes'ten başlayan kral yolunun inşası gerçekleştirilmiş ve Gediz (Hermos) nehri boyunca Uşak iline ulaşarak Güre köyü, Uşak-Keromon-Agora kentleri üzerinden geçmiştir. (<https://www.usak.bel.tr/sayfa/tarihce/>).

Uşak, Anadolu'nun batısında Hititlerin M.Ö. 2000 yılında kurduğu ilk siyasi birliğe komşu olmuştur. Bu uygarlık, Afyon ve Kütahya illerinin batıdaki son yerleşim bölgeleridir. Uşak, M.Ö. 12. yüzyılda Friglerin egemenliği altında bulunmuştur. Bu bölgede, özellikle Ortaköy yakınlarında ve Güre çevresinde birçok Frig şehri ve köyü mevcuttur. Tarih kitaplarında belirtildiği üzere, bu yerleşim birimlerinin bazıları piskoposluk merkezi olma potansiyeline sahiptir. Söz konusu bölgeler, Uşak ile Güre arasında yer almaktadır (Sevin, 2001: 193).

1071 Malazgirt Zaferi'nin ardından, Anadolu'nun fethi göreviyle görevlendirilen 1. Süleyman Şah, Uşak'ı Selçuklu Devleti'ne dahil etmiştir. Selçuklu İmparatorluğu'nun

parçalanmasından sonra, Beylikler Dönemi'nde Germiyanogulları bu bölgede hâkimiyetlerini sürdürmüş ve 1391 yılında Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı Devleti'nin himayesi altına girmiştir. Fetret Devri süresince Karahanlılar tarafından kontrol edilen Uşak, 1414 yılında tekrar Germiyanogulları'nın egemenliğine girmiş ve 1429 yılında ise yeniden Osmanlı Devleti'ne dahil olmuştur (Tümer, 1971: 27-28).

Şekil 3. Uşak İlının Geçiş Dönemlerinden Bir Kesit

Kaynak: <https://www.facebook.com/usakyereltarih/posts/1189312361248240/> Erişim Tarihi:13.09.2022

1.3. EKONOMİSİ

Uşak, ekonomik olarak genellikle tarım, hayvancılık, madencilik ve sanayiye dayanan bir yapıya sahiptir. İlde faaliyet gösteren temel sanayi tesislerinin üretim alanları incelendiğinde, iplik, ham ve baskılı bez, elyaf, battaniye, deri ve seramik üretiminin öne çıktığı görülmektedir. Başlıca tarım ürünleri arasında buğday, arpa, şeker pancarı, nohut, fasulye, tütün ve haşhaş bulunmaktadır. Uşak Kazası'nın ekonomisi, Hüdavendigâr Vilayeti Salnamenilerine göre, XIX. yüzyılın sonlarından XX. yüzyılın başlarına kadar tarım, hayvancılık, imalat sanayi, ormancılık ve madencilik sektörlerine dayanmaktadır. Hizmet sektörleri dışında çalışan nüfus, maddi üretim faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (Çakmak'tan akt. Özteke, 2022: 6).

Uşak, dünya çapında ün kazanmış Türk halıları üretimiyle tanınmaktadır. Büyük ebatlarda dokunan Uşak halıları, motif, renk ve kalite açısından olağanüstü nitelikleriyle Osmanlı İmparatorluğu'nun saraylarını süslemiştir. Bu dönemde Azerbaycan'dan gelen dokuma ustaları, Uşak'a özgü halıları yeni tarzlarla dokumaya başlamışlardır. Halıların özgün özelliklerini korumak amacıyla Anadolu müftüleri görevlendirilmiş ve halıların

dokunmasında kontrol sağlanmıştır. Desenler, nakkaşlar ve süsleme sanatçıları tarafından tasarlanarak saray halıları olarak adlandırılmışlardır.

Uşak halıları, Osmanlı saraylarından Avrupa şatolarına, camilerden kiliselere kadar geniş bir alanda kullanılmış ve sadece bir halı değil, aynı zamanda saygınlık sembolü olan bir efsane haline gelmiştir (Demirkaya ve diğerlerinden akt. Özteke, 2022: 7).

Dokunan bu halılar Uşak'tan İzmir'e gönderilir ve dünya pazarına oradan satılır. En iyi ve en büyük halıların yapıldığı yer burasıdır. Açık havada kurulmuş olan tezgâhlarda çalışılır (Murray, 1845; Akt. İnal, 2011: 714).

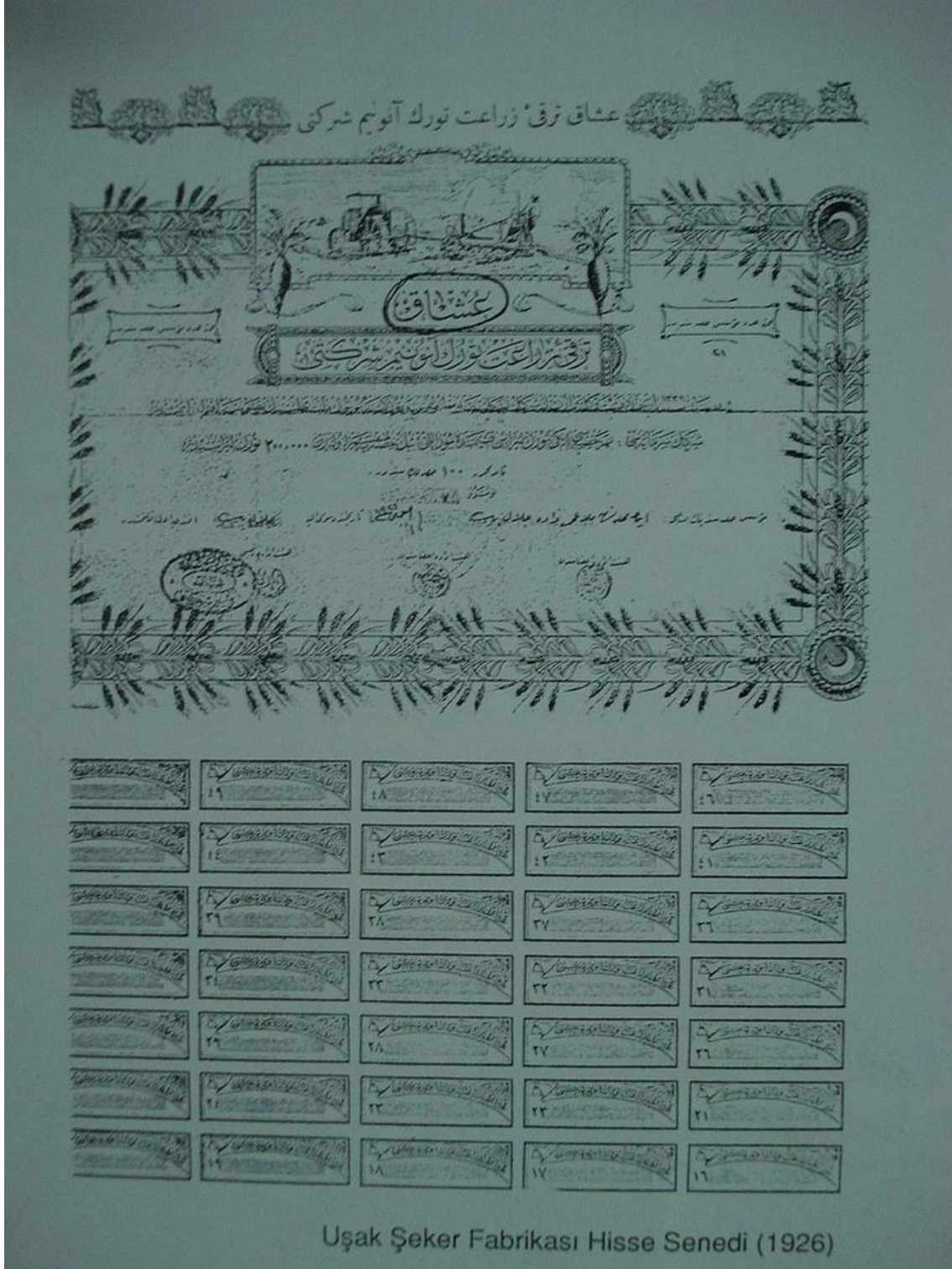
Uşak, kuruluşundan itibaren büyük bir kısmı tarımdan elde ettiği gelirle geçimini sağlamış ve aynı zamanda halı, kilim ve benzeri el sanatlarıyla da tanınmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Uşak Şeker Fabrikası'nın kurulmasıyla birlikte sanayi şehri niteliği kazanmıştır. Dokuma, tabakçılık, trikotaj ve seramik gibi çeşitli imalat sektörlerinde faaliyet gösteren küçük ve büyük ölçekli işletmelere ev sahipliği yapmaktadır. Uşaklı tüccarlar, yün ipliği fabrikasının inşasına öncülük etmişlerdir. İlk olarak 1905 yılında Bıçakçızade Biraderler ve Mehmet Zeki Kumpanyası İplik Fabrikası kurulmuştur. Bu fabrikayı 1917 yılında açılan Hamzazadeler ve Şürekası Şayak Fabrikası izlemiştir. 20. yüzyılın başlarında Türkiye'de fabrika sayısı oldukça sınırlıyken, Uşak'ta Uşaklı girişimciler tarafından iplik fabrikalarının kurulması ve sürdürülmesi dikkat çekicidir. 1913 yılında yapılan bir sanayi sayımına göre, Türkiye genelinde yün ipliği üreten ve yün dokumacılığı yapan 13 kuruluş bulunmaktaydı ve bunlardan üç tanesi Uşak'ta yer almaktaydı (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Ekonomi>).

Şekil 4. 1932 senesinde Uşak Şeker Fabrikası

Kaynak: <https://www.facebook.com/usakyereltarih/photos/sene-1932> Erişim Tarihi:13.09.2022

Şekil 5. 1926 Tarihli Uşak Şeker Fabrikası Hisse Senedi

Kaynak: [https://tr.wikipedia.org/wiki/U%C5%9Fak_\(il\)#Ekonomi](https://tr.wikipedia.org/wiki/U%C5%9Fak_(il)#Ekonomi) Erişim Tarihi:13.09.2022

1.4. SOSYO-KÜLTÜREL YAPI

Uşak, geçmişten beri kültür ve eğitim çalışmalarına büyük önem veren bir il olmuştur. 1671 yılında Uşak'ı ziyaret eden Evliya Çelebi, eserinde ilde birçok alim ve ileri gelenin bulunduğundan bahsetmektedir.

Cumhuriyet'in ilanından önce Uşak'ta faaliyet gösteren 26 medrese ve çok sayıda mektep bulunmaktaydı. Bu eğitim kurumları, ilin eğitim alanındaki zenginliğini ve öğrenim faaliyetlerine verilen önemi göstermektedir. Uşak, bu dönemde eğitim ve kültür merkezi olarak önemli bir konuma sahipti.

Zengin tarihi ve doğal kaynaklara sahip olmasına rağmen, turizm sektörü Uşak'ta istenen düzeyde gelişme gösterememiştir. Bu durum, tesislerin yetersizliği ve yetersiz tanıtım faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Uşak'ın turizm potansiyelinin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için daha fazla tesisin kurulması ve etkili bir tanıtım stratejisinin uygulanması gerekmektedir(<https://tr.wikipedia.org/wiki/Kültür>).

Şekil 6. El Yapımı Eşme Kilimi

Kaynak: Uşak (il) - Vikipedi wikipedia.org Erişim Tarihi:13.09.2022

1.5. GEÇİŞ DÖNEMLERİ

1.5.1. Doğum Aşaması

Uşak ilindeki kişilerle yapılan karşılıklı görüşme esnasında doğumla ilgili olarak şu bilgiler verilmiştir:

Uşak ilinde yeni doğan bebeklere geleneksel uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamaların bazıları, bebeğin ağzının açılması için şekerli su verilmesi, bebeğin tuzlanması ve daha sonra bala, susam ve köpük helvaya yatırılıp yıkanmasıdır. Anne ve bebeği kırk gün boyunca evden çıkarılmaz ve yalnız bırakılmaz. Yalnız bırakılırlarsa,

kötü varlıkların musallat olacağına, çocuğun kaçırılacağına veya değiştirileceğine inanılır. Bebeğin odasında Kur'an-ı Kerim ve bir makas bulundurulması, kötü varlıkların odaya giremeyeceğine inanılan bir uygulamadır.

Halk arasında, çocuğu olmayan kadınlara genellikle "kısır" denmektedir. Bu durumda, kadınlar hocaya giderek muska yazdırırlar ve eğer bu işlemten sonra hamile kalırlarsa, muskayı yedi yıl boyunca takarlar ve çıkarmazlar. Ancak, hamilelik gerçekleşmezse, kadınların göbek düşüklüğü olduğu düşüncesiyle ayaklarından tavana asılırlar ya da göbeği çekilirler. Bu tür durumlarda kadınlar ayrıca "imamlık, şeytanlı kadın" gibi adlarla da anılabilirler. Bazı kadınlar ise doğum yapamadıkları için tekkeye bağlanırlar (Şah, 2002: 26). Modern tıbbi uygulamaların artmasıyla birlikte, bu tür geleneksel uygulamalar giderek azalmaktadır ve kadınlar tıbbi yardım alarak çocuk sahibi olma şansına sahip olabilirler.

Doğum sonrası dönem, bebeklerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimlerinin hızla ilerlediği bir evredir. Bu nedenle, bebeklerin sağlıklı bir şekilde gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar büyük önem taşır. Uşak yöresinde de diğer bölgelerde olduğu gibi, doğum sonrası dönemde bebeklerin gelişimine destek olmak için çeşitli etkinlikler düzenlenir. Bu etkinlikler genellikle bebeklerin uyku düzeni, beslenme alışkanlıkları, hijyen gibi temel ihtiyaçlarına odaklanır. Doğum sonrası dönemde, geleneksel uygulamalar ve kutlamalar da gerçekleştirilir. Bu uygulamaların temel amacı, bebeğin sağlıklı büyümesini desteklemek ve aile içinde mutluluğu artırmaktır. Bu bağlamda, bazı geleneksel uygulamalar şunlardır:

Besleme: Bebeğin sağlıklı büyümesi için anne sütüne önem verilir. Anne sütü yoksa, süt teyzeleri veya emzirme danışmanları gibi yardımcı kişilerden yardım alınır.

Adlandırma: Bebeğin adı genellikle doğumdan sonraki birkaç gün içinde konulur. Bebeğin adı seçilirken aile büyüklerinin görüşü alınır.

Misafirler: Doğumdan sonra yakın akraba ve arkadaşlar, annenin evine gelerek bebeği görmeye ve aileye destek olmaya gelirler.

Hediyeler: Misafirler, bebek için hediyeler getirirler. Bu hediyeler genellikle bebek giysileri, oyuncaklar veya bebek bakım ürünleri gibi olur.

Aşure: Doğum sonrası kutlamalarda, genellikle aşure ikram edilir. Bu, aile ve dostlarla bir araya gelmek, bebek için iyi dileklerde bulunmak ve mutlu bir ortamda

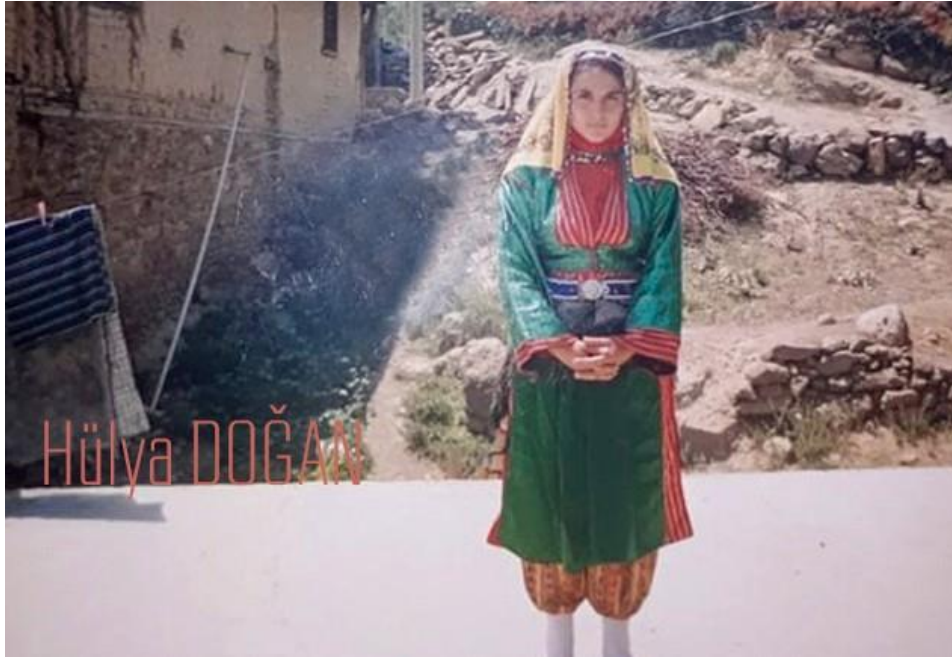
zaman geçirmek için bir fırsattır. (K.K. Mustafa Yeldanlı) (Görüşme Tarihi: 14.07.2022)

1.5.2. Düğün Aşaması

Düğünden önceki hazırlıklar, davetler, gelin alma ve nikah merasimi gibi adetler Uşak'ta da diğer yörelerde olduğu gibi önemlidir. Uşak'ta düğün adetleri hakkında yapılan bir araştırmada, düğün öncesi hazırlıkların ayrıntılı bir şekilde ele alındığı görülmüştür. Bu hazırlıklar arasında, gelin ve damadın aileleri tarafından düzenlenen yemekler, evlerin süslenmesi ve gelin çeyizlerinin hazırlanması yer almaktadır.

Düğün günü gelin evinde hazırlıklar başlar ve gelin ailesi tarafından damada yönelik çeşitli şakalar yapılır. Daha sonra damat ve ailesi gelin evine gider ve gelin alınır. Gelin alma esnasında çeşitli ritüeller uygulanır ve genellikle davul zurna eşliğinde oynanır. Nikah merasimi genellikle belediye veya nüfus müdürlüğünde yapılır ve ardından düğün salonuna geçilir. Düğün salonunda genellikle yemek ikram edilir ve davetliler dans eder ve eğlenir.

Şekil 7. Uşak Banaz Kızıllıhisar / Kıyafet: Kutmu Antari

Kaynak: Facebook / Uşak Sevdalısı Erişim Tarihi:17.09.2022

Çelik, yapmış olduğu çalışmasında “bölgede yaygın olan evlilik modeli, genellikle görücü usulü ile gerçekleştirilmektedir. Bu evliliklerde, ailelerin kız ve oğlanın uygunluğuna karar vermeleri önemlidir. Evlatlarının evleneceği kişi ve ailenin beğenilmesi esastır. Bu modele göre, gençlerin rızası da alınarak son söz onlara

birakılır. Geçmişte daha sık rastlanan bir uygulama olan düğünde gelin ve damadın ilk kez tanıştığı evlilikler ise günümüzde nadir görülmektedir” (2008: 420) ifadelerine yer vermiştir.

Düğün günü, geleneksel olarak davul-zurna eşliğinde gerçekleşen bir seymen/seyman alayıyla kız alma ritüeli gerçekleştirilir. Gelin, kız evinden babası tarafından çıkarılır. Gelin, ata veya gelin arabasına binerken çevresine bozuk paralar saçılır. Düğün evine varıldığında, gelin arabadan indiğinde ayakları altına ekmek sacı ve namazlık serilir ve eline bütün bir ekmek verilir. Gelin, kayınpederi tarafından arabadan indirilerek avluya kadar eşlik edilir. Gelin, damatla birlikte ayrı bir odaya alınır ve ikramlar yapılır. Eğlence akşama kadar sürerken, kadınlar ve erkekler ayrı şekilde eğlenir ve gelin ile kayınvalide karşılıklı dans ettirilir. Aynı gün, kız evinden düğün evine siniler içerisinde baklava, tavuk, peksimet, börek gibi yiyecekler getirilir (Keyvanoğlu’ndan akt. Kıyar, 2022: 17). Düğün sonrası gelin, kayınvalidesinin yanına giderek onun ayakkabısını giydirir ve aynı zamanda kayınvalidesi tarafından takdir edilir. Ayrıca düğünden sonra gelin, evin tüm kadınlarına yüzü kapalı bir şekilde meşrubat ikram eder. Bu sırada evdekiler, gelinin yüzünü açmaya çalışır ve açılması halinde gelinin yakasına hediye takarlar. Düğün sonrası gelin ve damat, kayınvalidelerinin evine giderek "alınlarını öperler". Böylece düğün töreni sona ermiş olur. (K.K. Mustafa Yeldanlı) (Görüşme Tarihi: 14.07.2022)

1.5.3. Ölüm Aşaması

Doğum, evlilik gibi mutlu olayların yanı sıra ölüm de insan yaşamının acı bir gerçeğini oluşturur. Hayat yolculuğunun sonunu oluşturan ölüm, toplumların gelenek, görenek, inanç ve törenleri çerçevesinde farklı uygulama ve ritüellerle karşılanır. Bu evrede, bireyin ait olduğu toplumun inançsal değerleri öne çıkar ve ölüm öncesi ve ölümden sonrası olarak sınıflandırılan farklı uygulamalar ve ritüeller gerçekleştirilir.

Hastalık, insan hayatının kaçınılmaz bir gerçeğidir. İnsanların çoğu ölüm dönemlerinde, üzüntü ve sessizlik içinde dualar ederler. Ayrıca hastaya su verilmesi gerektiği inancı yaygındır, çünkü verilmezse şeytanın verdiği düşünülür. Ölüm yaklaştığında, kişi sağ tarafına döndürülür. Bu, Azrail’in sağ taraftan geleceği inancından kaynaklanmaktadır. Ölümeye yakın kişinin burun delikleri terler, gözleri yeşilse rengi maviye döner. Ayrıca ölümeye yakın kişi sayıklar ve bu sırada öbür dünya ile konuştuğu düşünülür. Bazı kişiler ise ölüm döşeğindeyken daha önce ölmüş

yakınlarıyla, dinî büyüklerle veya Peygamber'i rüyalarında gördüklerini iddia ederler. Kişi ölüm döşeğinde can çekişiyorsa, acı vermeden ölmesi için üstüne yeşil yaprak konulur. Kişinin uzakta olan bir yakını varsa, ölmeyen önce onunla vedalaşmadığı veya helalleşmediği için ölüme yaklaşamayacağına inanılır. Bu nedenle, hastanın üzerine o yakının bir kıyafeti atılır. Ölüme yakın kişinin eline bir hurma verilerek, "Bu dünyadan alacağın bu" denir. Ölümlük gözleri yukarı bakarsa, Cennetlik olduğuna ve ona elma gösterildiğine inanılır. Gözleri açık giderse, tamamlayamadığı bir işi olduğu düşünülür ve gözleri kapatılır. Çenesi bir tülbentle ve parmak uçlarından iple bağlanır (Çelik, 2008: 439).

Kıyar, yapmış olduğu bir çalışmada "Ölüm döşğinde olup son günlerini geçiren, durumu ağırlaşan kişilerin bulunduğu duruma "sekerât" adı verilmektedir" ifadelerine yer vermiştir (2022, 19).

Bireyin son nefesini vermesiyle birlikte, giysileri çıkarılıp beyaz bir çarşaf ile örtülmesi ve üzerine demir makas ya da bıçak konulması gibi bir uygulama, ölünün yeniden canlanacağına inanıldığı için gerçekleştirilmektedir. Bu uygulama, eski Türklerin inançlarıyla benzerlik göstermektedir. Özellikle Orta Asya Türkleri, Göktanrı dinine inandıkları dönemde madenlere ve özellikle demire kutsal bir değer atfetmişlerdir. Ölümlerinin ruhunun kaçmasını engellemek amacıyla bu ritüeli gerçekleştirmişlerdir. Uşak ilinde, Anadolu'nun pek çok köyünde olduğu gibi, bu gelenek hala sürdürölmektedir (Çelik, 2008: 439-440).

Ölümün ardından geride kalanlar, ölen kişinin ruhunun huzur bulması için çeşitli geleneksel uygulamalar yaparlar. Bu uygulamalardan biri de cenazenin gömüldüğü gün, ertesi gün veya bir hafta sonra gerçekleştirilen "eğnlik" adı verilen etkinliklerdir. Bu etkinliklerde ölen kişinin ruhu için ekmek ve helva dağıtılır. Cenaze evinde bir hafta boyunca yemek pişirilmez, bu süre boyunca yakınlar ve komşular tarafından yemekler ikram edilir. Bu gelenekler, toplumların kültürlerinin bir parçası olarak yıllardır sürdürölmekte ve ölen kişinin anısını yaşatmak için önemli bir yere sahip olmaktadır.

Geçiş dönemleriyle ilgili olarak yapılan incelemelerde, aktarılan ritüellerin çoğunluğunun günümüzde de uygulanmaya devam ettiğı görölmektedir. Toplumsal yapıların gelişmesi ve değışmesi, kültürel değerler, inançlar ve yenilikçi bakış açısıyla birlikte bazı kesimlerce bu ritüellerin hurafe, batıl inanç ve eski moda olduğu düşüncesiyle artık uygulanmadığı da görölmektedir. Ancak, bu ritüeller hala

günümüzde kültürümüzdeki yerini korumaktadır. Bu evreler, Türk toplumlarının ilk zamanlarından itibaren geleneksel bir kimlik kazanarak toplumun özünü yansıtan, toplumların sahip oldukları değerleri, inançları ve özellikleri yansıtan önemli kültürel unsurlar haline gelmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

UŞAK İLİ KÜLTÜR VE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

Araştırma konusunun özünü oluşturan temel kavram ve kuramların ortaya konmasının araştırmanın daha sistemli ve anlaşılır olmasını sağlayacağı öngörülmüştür.

1. KÜLTÜR

Kültür, toplumun içeriğini oluşturan bir yapıdır. İnsanın icat ettiği araçlar, silahlar, üretim teknikleri, düşünce ve inanç sistemleri, hukuk, devlet, sanat, ahlak, bilim ve felsefe gibi her şeyi içerir. Geniş bir yapıya sahiptir ve hem maddi hem de manevi her şeyi kapsar, bu özelliği nedeniyle "sosyal birikim" veya "sosyal miras" olarak adlandırılır (Nirun'dan akt. Karakuş, 2018: 1). Kalın'ın da Mejuyev'den aktardığı bilgiye göre kültür kelimesinin kökeni hakkında çeşitli görüşler bulunsa da, tarım ve toprakla ilgili faaliyetlerle bağlantılı olduğu konusunda fikir birliği vardır. Mejuyev ve Smith gibi dilbilimciler, kültür kelimesinin ilk kullanımlarının cultivation (yetiştirme) kelimesinin cult (kült) kökünden türediği ve hayvan ve bitki yetiştirme ile dinsel törenler gibi çeşitli faaliyetleri kapsadığı görüşünü desteklemektedirler (2020: 3).

Kalın'ın Ekin'den aktardığı bilgilere göre kültür, genel anlamıyla aynı coğrafyayı paylaşan bireylerin gelenekler, görenekler, inançlar ve sanat gibi birçok değeri içeren ve nesilden nesile aktarılan toplumsal bir hafızadır. Türk Dil Kurumu ise bu kavramı, "Tarihsel ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan tüm maddi ve manevi değerler ile bunların yaratılmasında ve sonraki nesillere aktarılmasında kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenlik derecesini gösteren araçların toplamı" şeklinde tanımlamıştır (2020: 4).

Özetle, 'Kültür' kelimesi, bir toplumun kendini en açık şekilde ifade ettiği ve toplumsal yaşamda yer alan örf, adet, gelenek, görenek, yazılı eserler, şiirler, öyküler ve doğal birikimler gibi unsurların tümünü ifade eder.

2. HALK KÜLTÜRÜ

Âşık Mustafa Çobanoğlu, Uşak bölgesinin halk şairi ve geleneksel şarkılarının yorumcusu olarak tanınmasının yanı sıra, aynı zamanda bu bölgenin sözlü kültür ürünleri için de önemli bir kaynak kişisidir. Halk kültürü unsurlarının doğru bir şekilde analiz edilebilmesi için, konuya ilişkin farklı disiplinlerin yaklaşımlarından yararlanmak gerekmektedir. Tek ve genel geçer bir yaklaşım yeterli değildir çünkü çalışılan nesneyi

bütüncül olarak anlamak için farklı disiplinlerin katkısına ihtiyaç vardır. Bu nedenle, kendi disiplini olan Halkbilimi (Folklor) çalışmalarında da bütüncül bir yaklaşım benimsenmektedir ve bu yaklaşım farklı disiplinlerden gelen perspektiflerle zenginleştirilmektedir.

Halk kültürü de kültür kavramının alt başlıklarından ve en önemli unsurlarından birisidir. Kültür kavramının teşkili, evrimi ve idame ettirilebilmesi için halk kültürü kavramının önemli bir rol üstlendiği düşünülmektedir. Çünkü halkı ortak bir noktada buluşturan halk kültürünün, toplumun yazılı olmayan normlarını meydana getirmektedir.

Halk ve kültür kavramlarının ortaya çıkmasıyla birlikte bu iki unsurdan kaynaklı etkileşim sonucunda "halk kültürü" adı verilen yeni bir kavram oluşmuştur.' İfadelerine yer veren Kıyar, sözlerine şöyle devam etmiştir; Bu etkileşim, halkın günlük yaşam tarzı, geçmiş kültürü, örf ve adetleri gibi unsurlarıyla birlikte halk kültürü kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, halk kültürü, toplumun ortak değerlerini, geleneklerini ve yaşam tarzını yansıtan bir kültürel birikimi ifade etmektedir (2022: 23).

Halk kavramı, toplumsal yapı içerisinde belirli bir coğrafi bölge veya kültürel bağlamda benzer özellikler gösteren insanların oluşturduğu topluluğu ifade eder. Bu topluluk, ortak bir kültürel mirasa, geleneklere, inançlara, değerlere, dil ve davranış kalıplarına sahiptir.

3. HALK BİLİMİ (FOLKLÖR) İLE İLGİLİ BAZI KAVRAMLAR

Farklı coğrafyalarda var olan toplumların, diğer medeniyetlerle etkileşime girdikleri kültürel alışverişlerin incelenmesi, halkın öz kültürünü keşfetmek ve bu kültürel özelliklere dair detaylı araştırmalar yapmak için bir bilim dalına ihtiyaç vardı. Bu ihtiyaca cevap veren disiplin ise "halkbilimi (folklor)" olarak ortaya çıktı. Yani, halkbilimi, kültürel etkileşimlerin sonucunda ortaya çıkan halkın öz kültürünü araştıran bir bilim dalıdır (Artun, 2015: 3).

Folklor araştırmaları, insanlığın ortak kültürel mirasının korunmasına ve aktarılmasına da katkı sağlar. Özellikle küçük topluluklarda, sözlü ve yazılı edebiyatların, müziklerin, dansların ve diğer ritüellerin nesilden nesile aktarılması sayesinde, toplumların tarihi ve kültürü canlı tutulur. Bu nedenle, folklor araştırmaları kültürel mirasın korunmasına, toplumların kimliklerinin tanımlanmasına ve kültürler arasındaki ilişkilerin anlaşılmasına yardımcı olan önemli bir disiplindir (Kalin, 2020: 7).

Kıyar'ın Tan'dan aktardığı bilgilere göre, bir kültürel ürünün halkbilim (folklor) malzemesi olarak kabul edilebilmesi için aşağıdaki özelliklere sahip olması gerekmektedir:

1. Halka ait olması: Kültürel ürün, belirli bir topluluğa veya halk kesimine ait olmalıdır. Bu, halkın değerleri, inançları, gelenekleri veya yaşam tarzıyla ilgili olabileceği anlamına gelir.

2. Anonim olması: Kültürel ürünün anonim olması, bireysel yaratıcıların kimliklerini belirtmeden ortaya çıktığı anlamına gelir. Bu, kültürel ürünün topluluğun kolektif bir ifadesi olduğunu ve bireysel bir yaratıcının eseri olmadığını gösterir.

3. Sözlü geleneğe dayalı olup yazılı bir kaynağın tekrarı bulunmaması: Kültürel ürün, sözlü geleneğe dayalı olarak nesilden nesle aktarılmış olmalıdır. Yazılı bir kaynağın tekrarının bulunmaması, ürünün sözlü iletişim yoluyla aktarıldığını ve değişebildiğini gösterir.

4. Nesilden nesile, toplumdan topluma geçerek yayılmış olması: Kültürel ürün, zamanla nesilden nesle ve toplumdan topluma yayılarak değişebilen ve evrimleşen bir sürece tabi tutulmuş olmalıdır. Bu, ürünün canlı bir varlık gibi sürekli dönüşüm geçirdiğini ve toplumun ortak mirası haline geldiğini gösterir (2022: 25).

Halk bilimi, Avrupa'dan sonra Anadolu'ya yayılmış ve burada da büyük bir ilgi görmüştür. Bu alanda çalışmalar yapan bilimciler ve yazarlar, halk kültürünü araştırmaya yönelik pek çok yazı kaleme almışlardır. Bu yazılar genellikle, folklor kavramını açıklamaya, batı toplumundan örnekler verme ve halkın bu alandaki yararlarını vurgulamaya odaklanmıştır. Kalın, yapmış olduğu bir çalışmada Halk bilimi hakkında şu ifadeleri kullanmıştır: “Halk bilimi Anadolu'da da önemli bir bilim dalı olarak kabul edilmiştir ve pek çok düşünür tarafından ele alınmıştır.” (2020: 8-9).

Folklor, toplumların kültürel mirasını, geleneksel davranışlarını, ritüellerini, müziklerini, danslarını, hikayelerini, söylencelerini ve diğer popüler kültür ürünlerini inceleyen bir bilim dalıdır. Terim, "folk" yani halk ve "lore" yani bilgi anlamlarının birleşmesiyle meydana gelmiştir (Kıyar, 2022: 24).

3.1. DERLEME

Halk bilgisi derleme çalışmaları, sadece belirli bir zamanda, yerde ve belirli bir kişi ya da kişiler tarafından yaratılmış olan halk bilgisi ürünlerinin kaydedilmesinden

ibaret değildir. Bu çalışmalar, belirli bir bilgi oluşturma ve planlama yapılarak gerçekleştirilmelidir. Derleme çalışmaları, belirli aşamalardan oluşur ve her aşamasında sorunlarla karşılaşılabilir. Bu nedenle, her aşamada ciddi bir tartışma ve planlama yapılmalıdır. Sonuç olarak, halk bilgisi derleme çalışmaları, her aşamasında sorunlarla karşılaşabilecek ve çözüme yönelik adımların atılmasını gerektiren kapsamlı bir süreçtir.

Halk bilimciler tarafından yaygın olarak kullanılan "derleme" terimi, halk bilgisi ürünlerinin sözlü, yazılı ve görsel olarak kaydedilmesi ve maddi ürünlerin toplanması işlemini ifade eder. Bu işlem, belirli bir zamanda, belirli bir yerde ve belirli araçlar ve yöntemler kullanarak, uzman halk bilimciler veya halk bilimine ilgi duyan kişiler tarafından gerçekleştirilir. Derleme süreci, halk bilgisi yaratmalarını taşıyan, nakleden ve icra eden kişilerin de katılımıyla gerçekleştirilir. Sonuç olarak, derleme çalışmaları, belirli bir yöntem ve planlama çerçevesinde yürütülen, halk bilgisi ürünlerinin kaydedilmesi ve korunması amacıyla gerçekleştirilen önemli bir süreçtir (Ekici, 2013: 24).

3.2. ALAN ARAŞTIRMASI

Halk bilgisi ürünlerinin toplanması ve derlenmesi sürecinde alan araştırması önemli bir unsurdur. Bu süreç, ürünlerin yaratıldığı ortamlardan kendi kültürleri içerisinde derlenerek kayıt altına alınmasını sağlar. Alan araştırması yapacak olan araştırmacının yaratım, aktarım ve derleme işlerinin içerisinde yer alması, kişisel beceri ve tecrübelerinin gelişimi açısından da büyük önem taşır. Bu nedenle, alan araştırması hem halk bilgisi ürünlerinin doğru şekilde toplanmasına yardımcı olur hem de derlemecinin halkbilime katkısı açısından büyük önem taşır.

Alan araştırması, halk bilgisi ürünlerinin toplanması ve halkbilim çalışmalarının gelişimine katkı sağlayan önemli bir araçtır. Araştırmacının yaptığı alan çalışması, halk bilgisi ürünlerinin kaydedilmesi için kritik bir yöntemdir. Ayrıca, bu süreçte araştırmacı yaratım, aktarım ve derleme işlerinin içerisinde yer aldığı için, halkbilim çalışmaları açısından da değerlidir. Sonuç olarak, alan araştırması halk bilgisi ürünlerinin doğru şekilde toplanması ve halkbilim çalışmalarının gelişimine katkı sağlaması açısından önemli bir adımdır (Artun'dan akt. Kıyar, 2022: 31-32).

3.3. KAYNAK KİŞİ

Halk bilgisi yaratmaları, bir toplumun ortak mirasıdır ve bu yaratmalar, toplumun ortak belleğinde yer alır. Bu yaratmaların bazıları, herkes tarafından bütün özellikleriyle bilinirken, bazıları ise sadece adları veya belli özellikleriyle bilinir. Halk bilgisi yaratmaları, toplumun kültürel ve tarihi zenginliğinin bir yansımasıdır. Bu yaratmalar, genellikle kuşaktan kuşağa aktararak sürdürülürler. Bu nedenle, bu yaratmaları aktarabilen ve kaydedebilen "kaynak kişi" adı verilen kişiler, bu yaratmaların korunması ve yaygınlaştırılması açısından önemlidirler. Kaynak kişiler, bu yaratmaları yeniden yaratıp naklederek veya bütünü veya ana özelliklerini aktararak, bu yaratmaların gelecekteki nesillere aktarılmasını sağlarlar (Ekici, 2013: 28-29).

Sonuç olarak, halk bilgisi yaratmaları, toplumun ortak belleğinde yer alan ve toplumun tarihi ve kültürel mirasının bir parçası olan önemli unsurlardır. Bu yaratmaların korunması ve yaygınlaştırılması için kaynak kişilerin varlığı büyük bir önem taşır.

Kaynak kişiler, "Usta Kaynak Kişi" ve "Amatör Kaynak Kişi" olarak sınıflandırılabilir.

3.3.1. Usta Kaynak Kişi

Bazı kaynak kişiler, belirli halk bilgisi ürünlerinin yaratımı ve aktarımı konusunda uzmanlaşmışlardır ve hatta bu işi meslek haline getirmişlerdir. Bu tür kişiler, icra ettikleri halk bilgisi ürünlerinin hem yaratıcısı hem de aktarıcısı konumundadırlar. Örneğin, bir zeybek oyunu ustası, oyunun her hareketini tam olarak bilir ve icra eder. Böyle kişiler, halk bilgisi ürünlerinin yaratımında ve icrasında profesyonel hale gelmişlerdir ve uzun yıllar boyunca bu konuda çalışmalar yapmışlardır. Bu türden kişiler, "Usta (Profesyonel) Kaynak Kişi" olarak adlandırılırlar ve halk bilgisi ürünlerinin korunmasında ve aktarımında önemli bir rol oynarlar (Ekici, 2013: 29).

3.3.2. Amatör Kaynak Kişi

Amatör kaynak kişiler, halk bilgisi ürünleri yaratma sürecinde fazla bir rol almazlar ancak var olan ürünleri aktaran ve yayan kişilerdir. Usta kaynak kişilerden öğrendiklerini kendi yeteneklerine uygun olarak tekrar ederler ve aktarımları sırasında kendi tarzlarını da eklerler. Böylelikle halk bilgisi ürünlerinin yayılmasında önemli bir görev üstlenirler (Ekici, 2013: 29-30).

Bir başka çalışmada da Kıyar, genellikle halkbilimi alanında eğitim veya deneyimi olmayan amatör kaynak kişiler, halk bilgisi ürünlerini, sözlü aktarımlar veya kulaktan dolma bilgilerle öğrenip, zaman zaman sunum ve aktarımını yaparlar kelimelerini kullanmıştır. Ancak, bu kişilerin uzmanlık seviyesi ve derinliği sınırlıdır ve genellikle profesyonel kaynak kişilerinin sahip olduğu bilgi ve deneyime sahip değildirler (2022: 35).

3.4. MAHALLİ SANATÇI

Mahalli sanatçı, yerel bir bölgede yaşayan ve üreten sanatçıdır. Mahalli kelimesi, belirli bir coğrafi bölgeye, topluluğa veya kültürel kimliğe atıfta bulunurken, sanatçı kelimesi ise yaratıcılık, estetik ve kişisel ifadeye işaret eder. Mahalli sanatçılar, kültür, gelenek, doğal çevre ve yaşam tarzları gibi yerel unsurlara dayanan eserler üretirler. Böylece, yerel kimliği vurgularlar ve topluluğun kültürel mirasını korumaya katkıda bulunurlar.

Mahalli sanatçıların çalışmaları, yerel halkın gündelik yaşamını, tarihini, ritüellerini, manzaralarını ve diğer özelliklerini yansıtır. Sanat eserleri genellikle el sanatları, resim, heykel, müzik, dans, tiyatro, edebiyat ve diğer sanat türleri gibi farklı alanlarda olabilir. Geleneksel teknikleri kullanan mahalli sanatçılar, aynı zamanda çağdaş stiller ve malzemelerle de deney yaparlar. Bölgesel kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, turizm endüstrisi için önemli bir potansiyel taşımaktadır. Ayrıca, bu sanatçıların eserleri, yerel sanatın tanınmasına ve kültürel çeşitliliğin zenginleştirilmesine de katkıda bulunur.

Mahalli sanatçılara yönelik başka kaynaklarda yapılmış olan çalışmalara bakıldığında Büyükyıldız'ın Etili'den aktardığı bilgiler şöyledir: Yurdun çeşitli yörelerinde var olan bu çeşitliliğin ve zenginliğin en önemli taşıyıcıları ve kaynağı mahalli sanatçılar ve ozanlardır. Mahalli sanatçı yöresinde doğup büyüyen ve yöresindeki müziğin inceliklerini en iyi bilen kimsedir. Bu kişiler genellikle yörelerindeki müziğin rengini, tadını plaklar, kasetler ve radyolar kanalıyla milyonlara sergileyen, dinleten ve büyük halk kitlelerini yönlendiren, halk müziğini kaynağından tıpkı ana dili gibi öğrenmiş kişilerdir. Ustalıkları yörelerindeki müziğin özellikleri ile sınırlıdır. O yörenin en iyi temsilcileridirler (2015: 112).

Sonuç olarak, mahalli sanatçılar yerel kültürün korunmasına ve zenginleştirilmesine katkıda bulunan yaratıcı sanatçılardır. Yerel kimliği vurgulayan eserleri, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması için önemlidir.

3.5. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIKLIK

Türk Halk Müziği geleneğinde, saz çalarak şiirler okuyan, sözlerinde genellikle aşk, doğa, insanlık gibi konuları işleyen ve halk arasında saygı duyulan şair-şarkıcılara ‘Âşık’ denir. Âşıklar, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olup, halk arasında sevilen ve saygı gören sanatçılardır. Ayrıca, Âşıkların şiirleri ve müziği, Türk Halk Müziği'nin temel unsurlarından biridir ve Türk kültürünün zenginliğini yansıtır.

Âşıklık geleneği, Anadolu'nun geleneksel kültüründe yer alan ve özellikle Türk halk şiirinde önemli bir yere sahip olan bir müzikal edebiyat türüdür. Bu geleneğin en önemli unsuru ise Âşıklardır. Âşıklar, halk arasında bilgi ve sanatın aktarımını sağlayan, şiir, türkü ve deyişleri kendine özgü bir üslupla icra eden, kültürel ve sosyal hayatın önemli bir parçası olan kişilerdir. Âşık edebiyatında ise Âşıkların toplumsal konumları, şiirleri ve icraları, halk kültürünün birçok yönünü yansıtmaktadır. Bu edebiyat türü, dil ve kültür birliğinin sağlanmasında, toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesinde ve halk arasında güncel olayların tartışılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Âşıklığın kökü İslamiyet öncesi ozanlara kadar dayanmaktadır. Umay Günay bu durumu Şamanlığa giriş merasimlerinin, İslamiyet'in kabulü ile yeni yaşam tarzının, Ozanların Âşık kişiliğine bürünmelerini sebep olduğunu vurgulayarak, kopuz eşliğinde eserler veren Ozanların Osmanlı kültür üslubu içinde Âşık – Şair tipine dönüştüğünü söylemektedir (Günay'dan akt. Coşkun, 2012: 11).

Yapmış olduğu bir çalışmada Benli, ‘Âşık edebiyatı, kelime ve sözlüğe dayalı bir yaratım olup, zaman içinde çeşitlenmiş ve kaynaklarını yenilemiştir. Ancak, geçmişle olan bağları hala yaşatmaktadır. Bu bağlar, Türklerin İslamiyet öncesi inanışlarına kadar uzanmaktadır. Bu yüzden, Âşık edebiyatı Türk kültürünün önemli bir parçasıdır ve tarihi ve kültürel kökleri açısından zengindir.’ ifadelerini kullanmıştır (2016: 28).

Âşıklık geleneğinde, eğitim ise yüzyıllardır usta-çırak modeli ile sürdürülmektedir. Âşıklık eğitimi almak isteyen adayların belli başlı özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu özellikler arasında, bağlama gibi bir enstrümanı kullanabilme, kelime dağarcığının genişliği, hazır cevaplık, müzik kulağı gibi temel

özellikler yer almaktadır. Usta-çırak modelinde, Âşıklık eğitimi almak isteyen aday, ustasının bilgi ve tecrübelerini edinmek için çeşitli gösterimlere katılır ve onu taklit eder. Ustası hangi geleneğe ait ise, öğrenmek isteyen Âşıklar da o geleneğe ait bilgileri öğrenmeye çalışırlar (Özinan, 2019: 17-18).

4. UŞAK YÖRESİ HALK MÜZİĞİ

Uşak, Anadolu coğrafyasının diğer bölgeleri gibi köklü ve zengin bir müzik kültürüne sahiptir. Bu bölgede düğünden derneğe, gurbetten sevdaya, doğumdan ölüme kadar pek çok türde eserler yüzyıllardır süregelen yaşamın bir parçası olmuştur. Bazı durumlarda, tarlada çalışırken bir nine tarafından söylenen bir imece türküsü olarak karşımıza çıkarken, diğer zamanlarda bir genç kızın yârini askere uğurlarken duyduğu özlem ve hasreti dile getiren bir sevda türküsü olarak karşımıza çıkar. Bu müzik eserleri, bölgenin sosyal ve duygusal hayatını yansıtan önemli bir ifade biçimidir.

Uşak yöresi, Türkiye'nin batısında yer alan bir bölgedir ve kendine özgü bir halk müziği kültürüne sahiptir. Bu müzik tarzı, Türk halk müziği türleri arasında önemli bir yer tutar. Uşak yöresi halk müziği, genellikle bağlama, keman, klarnet, davul ve zurna gibi enstrümanlarla çalınır. Halk müziği, yöre halkı tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan ve zamanla yöre halkının ortak kültürel mirası haline gelen ezgilerin tümüdür. Sosyal hayatın bir parçası olarak ortaya çıktığından, yöreye özgü özellikler ve yerel kültürün izlerini taşır. Bu nedenle, özgün bir yapıya ve kültürel zenginliklere sahiptir (Gök Akyıldız'dan akt. Kıyar, 2022: 37).

İç Anadolu Bölgesi ile Ege Bölgesi arasında köprü kurma ve geçiş müziği işlevi gören Afyon, Kütahya, Denizli ve Manisa illeri, incelendiğinde ilin halk müziği örneklerine yakın özelliklere ve ortak unsurlara sahip olduğu gözlenmektedir. İlin halk müziğini zenginleştiren ve mevcut türkülerini yaşatarak aktaran olaylar; doğum, düğün, ölüm gibi geçiş dönemleri; köy odalarında düzenlenen Yaren sohbetleri, sıra gezmeleri; önemli günler arasında Nevruz ve Hıdırellez; hasat-harman sonu eğlenceleri ve annelerin bebeklerini uyuturken söylediği ninniler gibi etkinliklerdir (Tan ve Turhan, 2001: 18).

Uşak, Afyon, Kütahya, Denizli ve Manisa illeri, İç Anadolu Bölgesi ile Ege Bölgesi arasında yer alan bir köprü konumundadır ve bu bölgelerin halk müziği özelliklerine yakın özellikler barındırır. Uşak halk müziği, köylerde gerçekleştirilen geleneksel yaren sohbetleri, sıra geceleri ve önemli festivaller olan Nevruz ve Hıdırellez

kutlamaları ile hasat ve harman sonrası düzenlenen eğlenceler, il halk müziğinin temel kaynaklarını oluştururken, aynı zamanda bebeklerin dinlediği ninniler de bu zengin kültürel mirasa katkıda bulunmaktadır.

Özellikle düğünlerde, ilin halk müziği şarkıları geniş bir yer kaplamaktadır. Genellikle düğün öncesi, düğün töreninde ve düğün sonrası olmak üzere üç aşamada yer alır. Yarenler tarafından söylenen Halay ve Zeybek gibi dans şarkıları, düğün töreninde genellikle kemençe ve bağlama gibi geleneksel müzik aletleri eşliğinde çalınır.

Ayrıca, Uşak yöresinin halk müziği, Anadolu coğrafyasının zengin kültürel mirası içinde önemli bir yere sahiptir. Bu müzik, bölgenin tarihi, sosyal ve kültürel zenginliğini yansıtmaktadır. Uşak, Afyon, Kütahya, Denizli ve Manisa illeri, zengin halk müziği kültürleri sayesinde Türkiye'nin halk müziği haritasında önemli bir yere sahiptirler (Tan ve Turhan'dan akt. Kıyar, 2022: 10).

5. UŞAK YÖRESİ HALK OYUNLARI

Uşak yöresi, zengin bir kültürel mirasa sahip olup halk oyunları da bu mirasın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Uşak yöresinin halk oyunları, genellikle oyun havaları şeklinde sözlü olarak icra edilmekte ve müzikleri çeşitli enstrümanlarla sağlanmaktadır. Erkeklerin zılgıt çekmesi ve kadınların yüksek sesle tezahürat yapması gibi özellikler, Uşak yöresi halk oyunlarının diğer yörelere göre ayırt edici özelliklerinden biridir. Yörede yaygın olarak oynanan halk oyunları arasında "Zeybek", "Bar" ve "Harmandalı" gibi oyunlar yer almaktadır. Uşak yöresi halk oyunları, zengin bir kültürel ve tarihi geçmişe sahip olup, yöre halkı tarafından önemsenmekte ve yaşatılmaktadır.

Uşak, iç batı Anadolu eşiği üzerinde konumlanmış bir yerleşimdir ve bu nedenle zeybek oyunları ve teke yöresi tarafından etkilenmiştir. Teke ve zeybek yörelerinin doğum yeri niteliğindedir ve geçiş bölgesi olması sebebiyle zengin ve çeşitli oyunlara sahiptir. Zeybek oyunlarından daha çok Yörük zeybeği etkisiyle oynanmıştır ve kadınlar tarafından icra edilen zeybek oyunlarına "efeleme" adı verilmiştir. Uşak yöresindeki zeybek havalarının usulü genellikle dokuz zamanlıdır ve çoğunlukla 9/8 zamanıyla oynanır. Oyunlar genellikle yavaş bir gezinme ile başlar, ardından müzik eşliğinde bir sunum yapılır ve ardından "haydi efeler, haydi efem, hayda" gibi nara atarak oyuna başlanır. Oyun, nakarat bölümü boyunca dönüşlerle devam eder ve daha sonra tekrar gezinmeye geçilir. Kadın oyunlarında gezinme kısmı bulunmaz. Kadınların oynadığı

oyunlar, efelemeden sonra kadın oyunları ve düz oyunlar olarak adlandırılır. İslamoğlu Zeybeği, Gediz Pazarı Zeybeği, Feslikan, Karataş Zeybeği, Karanfil, Ormandan Gel, Şadiye'm, İslice ve Çamdibi Zeybeği, Uşak yöresinin başlıca oyunlarıdır (<https://forum.folklor.gen.tr/yoreler/usak-yoresi-halkoyunlari/>).

Uşak müzik geleneği, klasik Türk müziği ve halk müziğinin etkilerini bünyesinde barındırmaktadır. Genellikle makamlı şarkılar, türküler ve halk oyunları müzikleri gibi türleri içermektedir. Uşak müzik kültüründe, bağlama, keman, klarnet, zurna, davul, darbuka ve kemençe gibi enstrümanlar kullanılmaktadır. Uşak müzik kültürü, bölgenin yerel kültürü ve tarihi ile sıkı bir ilişki içindedir ve zaman içinde değişerek günümüze kadar gelmiştir.

Uşak ilinin kültürü, halk müziği ve halk oyunları gibi unsurlarla zenginleşmiştir. Halk oyunları da, ilin zengin kültürü gibi oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Zeybek oyunları ve teke yöresinin etkileri Uşak yöresinin halk oyunlarına da yansımıştır. Yörük zeybeği, Uşak yöresindeki zeybek oyunlarının en büyük etkisidir. Kadınların oynadığı zeybek oyunlarına "efeleme" adı verilir ve oyunlar genellikle dokuz zamanlı bir usul ile çalınır. Oyunlar genellikle yavaş bir başlangıç ile başlar, ardından müzikle bir sergileme yapılır ve ardından oyuna nara atarak (örneğin "haydi efeler, haydi efem, hayda" vb.) başlanır. Oyun nakarat süresince döndürülür ve ardından tekrar yavaş bir gezinme ile devam eder. Kadınların oynadığı oyunlarda ise gezinme olmaz ve kadın oyunlarından sonra "düz oyunlar" adı verilen oyunlar oynanır (<https://usak.ktb.gov.tr/TR-75324/oyunlar.html>).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UŞAKLI MAHALLİ SANATÇI ÂŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI BULGULAR VE YORUM

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu tez çalışması, Uşak yöresine ait eserlerinin ve TRT repertuvarına kaydedilmiş 8 eserin kaynakları olan Uşaklı mahalli sanatçı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun biyografisini, müzikal ve kültürel altyapısını ve halk kültürüne olan katkılarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında, toplamda 87 eserden 37'si notaya alınmış olan ve Âşık Mustafa Çobanoğlu tarafından üretilen eserler de incelenmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun müzikal mirasının ve halk kültürüne katkılarının anlaşılmasına yardımcı olmaktır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışma, Âşık Mustafa Çobanoğlu hakkında yapılmış ilk sistematik araştırma özelliği taşımaktadır. Bu sebeple, gelecek kuşaklar için aktarılması ve halkbilimi ve halk kültürü araştırmacılarına rehberlik etmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

Bu araştırmanın içeriği, Uşak ilinin tarihi, coğrafı, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerine ilişkin bilgileri içermektedir. Bu bilgiler, araştırmanın içeriğine ön hazırlık aşamasında kullanılarak, kavramsal ve kuramsal çerçevede ele alınan kültür, halk kültürü, halk bilimi (folklor) ve diğer kavramlarla birlikte ele alınmıştır. Ayrıca, Türk halk müziği kavramlarına dair çeşitli kaynaklardan elde edilen tanımlamalar ve bilgiler de araştırma içeriğinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra, daha önce konuyla ilgili yapılan çalışmalar ve Uşaklı mahalli sanatçı ve kaynak kişi Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun biyografik bilgileri de araştırmanın temel öğelerindendir. Çalışma, sanatçının müzikal ve kültürel donanımı ve halk kültürüne katkılarına ilişkin bilgileri de içermektedir.

4. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Geleneksel ezgilerin ve bu ezgileri icra eden mahalli sanatçıların sayısının azalması ve bu alanda yapılan çalışmaların azlığı, kültürel belleğin kaybolmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın problemi, “Uşaklı mahalli sanatçı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun sanatçı kimliğinin incelenmesi ve geleneksel otantik yapı

bağlamında Uşak yöresini nasıl temsil ettiği ve halk kültürümüze hangi katkıları sağladığı" sorusunu ele almaktır.

5. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Bu çalışma, Uşaklı mahalli sanatçı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun biyografisi, müzikal geçmişi, kültürel ve müzikal kimliği ve Uşak yöresi halk kültürüne olan katkılarına odaklanmıştır. Araştırmacının ulaşabildiği tüm yazılı ve görsel kaynaklar, ayrılan süre ve maddi imkanlar doğrultusunda sınırlandırılmıştır. Bu çalışma, 15/05/2023 tarihine kadar olan döneme ilişkin kaynaklara dayanarak yapılmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Modelleme, hem doğal hem de toplumsal çevrelerimizi anlamamız için önemli bir araçtır. Modeller, temsil ettikleri sistemi daha basit bir şekilde yansıtır ve sistemin önemli değişkenlerini içerirler. Ancak, genellikle gerçek durumun tamamını açıklayamazlar ve ideal bir ortamın temsilcisidirler. Örneğin, bir tanığın olayı anlatması, bir mimarın basit bir maket yapması veya bir matematikçinin formüller geliştirmesi, modellerin örnekleri arasında yer alabilir. Bu modeller, gerçek durumun özetlenmiş bir halidir ve önemli değişkenleri vurgularlar (Karasar, 2019:77).

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere, model, bir konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için belirli bir alana özgü temsili bir şemadır. Bu nedenle, bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, belirli bir konuda mevcut bilgilerin sistematik olarak toplanmasını ve analiz edilmesini sağlayarak, araştırmacılara daha geniş bir bakış açısı sunar.

7. VERİ TOPLAMA YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi, araştırmacıların belirli bir konu hakkında daha fazla bilgi edinmek için bireylerle yüz yüze gerçekleştirdikleri görüşmeler yoluyla veri toplama yöntemidir. Bu yöntem, nitel araştırmaların önemli bir parçasını oluşturur ve araştırmacılara katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini ve bakış açılarını daha detaylı bir şekilde anlama fırsatı sunar. Görüşme yöntemi, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan bir veri toplama yöntemidir ve araştırmacıların veri sağlamak amacıyla geliştirdikleri açık uçlu sorulara dayalı bir görüşme protokolü ile gerçekleştirilir. Bu yöntem, araştırmacılara katılımcıların düşüncelerini, deneyimlerini ve bakış açılarını daha derinlemesine anlamalarına imkan tanır ve nitel araştırmaların önemli bir parçasını oluşturur.

Araştırmacılar, görüşme yöntemi kullanarak veri topladıklarında, görüşmelerin kaydedilmesi veya not alınması yoluyla verileri analiz ederler. Bu veriler daha sonra araştırmanın sorularına yanıt vermek için yorumlanır.

Bu çalışmada toplanan veriler yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanılarak elde edilmiştir. Bu teknik, önceden hazırlanan bir soru listesi temel alınarak yapılan görüşmelerde katılımcılara belirli bir özgürlük sağlayarak, araştırmacıların derinlemesine ve detaylı bilgi edinmelerini sağlar. Yapılandırılmış görüşme yöntemi, araştırmacının önceden belirlediği soruların belirli bir sırayla kaynak kişiye yöneltildiği bir veri toplama yöntemidir. Bu yöntem, araştırmacının belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmesine olanak tanır ve katılımcılardan tutarlı ve kapsamlı yanıtlar elde edilmesine yardımcı olur (Ekici, 2013: 72).

Karahasanoğlu ve Yavuz'un yaptığı bir çalışmadaki bilgilere göre yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile yapılandırılmış görüşme yöntemi benzerdir ancak görüşmecinin belirli soruları dışında katılımcının cevaplarına göre görüşme sürecinin seyrini değiştirmesine izin verir. Bu yöntem, araştırmacıların belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmelerine ve katılımcıların bakış açılarını daha iyi anlamalarına olanak tanır (2018: 17).

Yapılan bu çalışmada, çalışmaya konu olan Uşaklı mahalli sanatçı Âşık Mustafa Çobanoğlu'na yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde konuya ilişkin sorular yöneltilmiş, kayıt altına alınan cevaplar bulgular bölümünde yazıya aktarılmıştır. Görüşme esnasında görüşmeciye müdahalede bulunulmamış, görüşmenin akışı dahilinde görüşmecinin aktardığı bilgiler de veri olarak değerlendirilmiştir. Uşaklı mahalli sanatçı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun kaynaklık ettiği ve kendi bestelediği eserlerin notalarına TRT repertuvarından, Repertükül arşivinden ve Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun özel arşivinden ulaşılarak çalışmada yer verilmiştir. Uşaklı mahalli sanatçı Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun pek çok formda ve 90'a yakın bestelediği eseri mevcuttur. Derleme çalışması niteliğinde olan bu çalışmada Eylül 2021-Haziran 2023 tarihleri arasında Mustafa Çobanoğlu tarafından bestelenen 87 eserden bazıları imkanlar dahilinde derlenerek notaya alınmıştır. Notaya alınan eserlere bulgular kısmında yer verilmiştir.

8. ÂŞIK MUSTAFA ÇOBANOĞLU

Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun sanatçı kimliği üzerine yapılan araştırmanın yöntemi, kaynak taramaları, kaynak kişilerle yapılan görüşmeler ve elde edilen verilerin analizi olarak belirlenmiştir. Bu yöntemler sayesinde Çobanoğlu'nun hayatı ve sanatçı kimliği hakkında çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

8.1. BİYOGRAFİSİ

Uşaklı halk ozanı Mustafa Çobanoğlu, 1948 yılında Emirfakı köyünde dünyaya gelmiştir. Küçük yaşta babasını ve annesini kaybeden Mustafa Çobanoğlu, dedesi Osman Karaboğa tarafından büyütülmüştür. İlkokul dördüncü sınıfa kadar dedesiyle birlikte yaşayan Mustafa Çobanoğlu, daha sonra dedesini de kaybetmiştir. Ancak, Uşak Selvioğlu köyünde oturan dayısı Baki Karaboğa, Mustafa Çobanoğlu'na sahip çıkmıştır. Orta halli bir çiftçi olan dayısının yanında okul eğitime devam eden Mustafa Çobanoğlu, dedesinden kalan kavalı bu dönemde çalmaya başlamıştır.

Şekil 8. Dayısı Baki Karaboğa ve Yengesi ile Büyüdüğü Evin Önünde

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Mustafa Çobanoğlu, ilkokul öğretmeni Muzaffer Fidan'ın bağlama çalmasından ilham alarak müziğe olan ilgisini keşfetti. Dayısı Baki Karaboğa, onun bu ilgisine karşılık vererek kendisine bir cura hediye etti. Böylece hayatı boyunca elinden

bırakmayacağı bağlama ile beşinci sınıfta tanışmış oldu. Yazları hayvan otlatan Mustafa Çobanoğlu, ekonomik zorluklar nedeniyle ortaokula devam edememiş olsa da ilkokulda başarılı bir öğrenci olmuştur. Hayatında en çok istediği şey öğretmen olmak olsa da, eğitim hayatı sona ermiş ve zorlu bir yaşam mücadelesi başlamıştır.

Köy hayatında çobanlık yaparak geçirdiği ilk yıllardan sonra, dayısının yönlendirmesiyle Uşak'ta dönemin en usta marangozlarından Özdemir ve Kudret Ayhan kardeşlerin yanına çırak olarak giren Mustafa Çobanoğlu, tesadüf eseri aynı zamanda usta birer bağlama sanatçısı olan bu iki kardeşin yanında çalışma fırsatı buldu. Özdemir ve Kudret Ayhan kardeşlerin marangozluk ustalığından büyük bir fayda sağlarken, aynı zamanda ustalarına bağlama çalmayı öğrenme arzusu da içindeydi. Ancak, Mustafa Çobanoğlu bir türlü bu yeteneğini ustalarına söyleyemiyordu. Yıllarca gündüzleri marangoz atölyesinde çalışıp ustalarını izledikten sonra, geceleri kaldığı bekar evinde ustalarından gizli bağlama çalmış ve bu yolla bu müzik aletini öğrenip, kendisini geliştirmeyi başarmıştır.

Şekil 9. Genç Çobanoğlu İlk Sazıyla

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Küçük yaşta kaybettiği ailesi nedeniyle zorlu bir çocukluk geçiren Mustafa Çobanoğlu, ağabeyi Fevzi Çobanoğlu ile Afyon'da yaşadığı dönemde, buradaki Halk Eğitim Merkezi'nde düzenlenen bağlama kurslarına devam etme fırsatı bulmuştur. İlk

defa ağabeyi ile karşılaşan ve kendisiyle bir yıl yaşayan Mustafa ÇOBANOĞLU, burada aldığı düzenli bağlama eğitimi sayesinde müzikal yeteneğini daha da geliştirmiştir. Bu süreç, kendisi için ileride halk müziği alanında başarılı bir kariyerin temellerini atmıştır.

Şekil 10. Mustafa Çobanoğlu ve Ağabeyi Fevzi Çobanoğlu

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Mustafa Çobanoğlu, Afyon dönüşü Özdemir ve Kudret Ayhan kardeşlerin yanında marangozluk mesleğini sürdürmüş olsa da, bu işe olan ilgisi her geçen gün azalmaktaydı. Onun için gerçek tutkusunun ve müzik aşkının önüne marangozluk mesleği bir engel oluşturuyordu. Bu süreçte bağlama çalma yeteneğini de oldukça geliştirmişti.

Mustafa Çobanoğlu, anne ve babasını hiç tanımayışının, kendisinin ozan olma isteğindeki en önemli etken olduğunu ifade etmektedir. Büyükbabası ve dayısının yanında geçirdiği çocukluk yıllarında, yetim olmanın acısını ve hüznünü taşıyan Mustafa, 1967 yılına gelindiğinde genç bir delikanlıya dönüşmüştür. Bağlama çalma konusunda kendisini oldukça geliştiren Mustafa Çobanoğlu, yakın çevresi tarafından büyük takdir toplamaya başlamıştır.

Şekil 11. Âşık Mustafa Çobanoğlu ve Çok Değer Verdiği Yakın Dostu Mustafa Özkan

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Şekil 12. Âşık Mustafa Çobanoğlu Hayranları İle Bir Arada

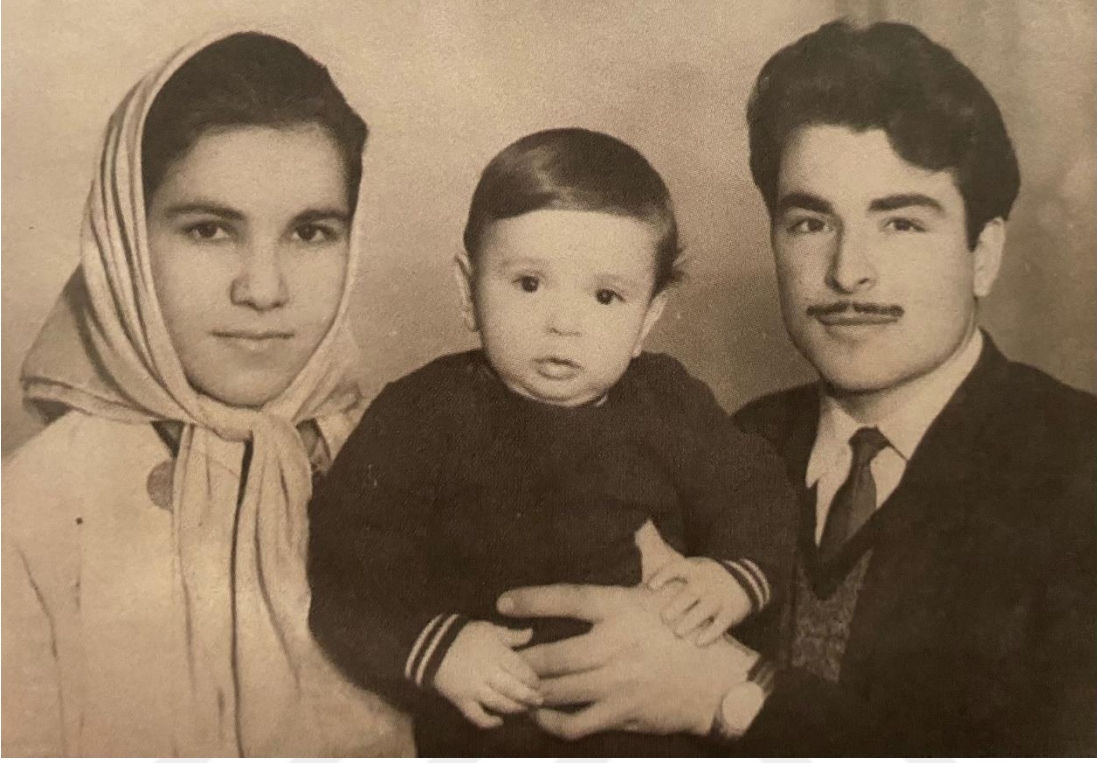
Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

1967 yılında, yakınlarının tavsiyesi üzerine, öksüz ve yetim olan Arzu Mıdık (Çobanoğlu) ile evlenerek bir yuva kuran genç ozan Mustafa Çobanoğlu, ailesiyle birlikte zorlu hayat mücadelesine atılmıştır.

Mustafa Çobanoğlu, hayatındaki en büyük şansın eşi Arzu hanım olduğunu ifade ederek, sanat hayatındaki başarısının arkasındaki en büyük desteğin eşi olduğunu söyler. Evliliklerinin meyvesi olarak, iki kız ve iki erkek çocukları dünyaya gelir.

Çocuklarının isimleri ise sırasıyla Aytekin (1967), Hatice (1969), Ayşe (1972) ve Aytaç (1974) şeklindedir.

Şekil 13. Mustafa Çobanoğlu, Eşi Arzu Çobanoğlu ve İlk Çocuğu Aytekin Çobanoğlu (1968)

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

8.2. MUSİKİ YAŞAMI VE HALK KÜLTÜRÜNE KATKILARI

Mustafa Çobanoğlu, anne ve babasını tanımamış olmasının ozan olmasındaki en büyük etken olduğunu söylemektedir. Bu durumun ızdırabını hayatı boyunca taşıyan Çobanoğlu, 1967 yılında 19 yaşındayken "Felek Gül Dememiş" adlı ilk türküsünü yazmıştır. Bu türkü, yetimlik ve öksüzlük konularını ele almaktadır ve Çobanoğlu'nun ozanlık kariyerine ilk adımını atmıştır.

FELEK GÜL DEMEMİŞ

Sazım sana ben derdimi dökeyim,
Ayar edip tellerini bükeyim,
Anam babam yok ellerini öpeyim,
Felek gül dememiş nasıl güleyim.

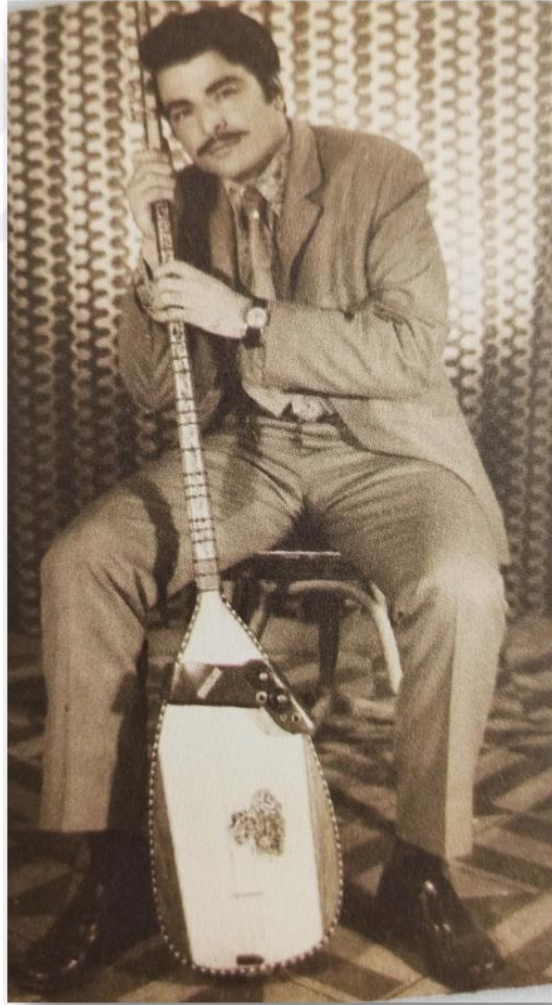
Anasız büyüdüm ben bir öksüzüm,
Gözlerim ağladı gülmedi yüzüm,

Bana dert ortağım elimde sazım,
Felek gül dememiş nasıl güleyim.

Dünyaya gelmişim Uşak ilinde,
Büyümüşüm Selvioğlu köyünde,
Ben Çobanoğlu'yum dostlar dilinde,
Felek gül dememiş nasıl güleyim.

Mustafa Çobanoğlu, "Felek Gül Dememiş" isimli ilk türküsü ile 1967 yılında ozanlık hayatına adım atmış ve bundan sonraki eserlerinde soy ismi olan "Çobanoğlu"nu mahlas olarak kullanmaya başlamıştır. Bu mahlas, onun sanat hayatında kendini tanımlaması ve eserlerinde kendisini ifade etmesi için önemli bir role sahip olmuştur.

Şekil 14. Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun Gençlik Yılları

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

1965 yılı itibariyle, geleneksel olarak davul-zurna eşliğinde gerçekleştirilen düğünlerde sahne almaya başlayan Mustafa Çobanoğlu, bağlama çalarak kısa sürede davetlilerin arasında popüler bir müzisyen haline gelmiştir. Ve bu sıralarda da eğitim merkezlerinde ve özel kurslarına devam etmiştir.

Şekil 15. Mustafa Çobanoğlu Öğrencilerine Bağlama Öğretirken

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

1968 yılında askere çağrıldığında, sanat hayatına ara vermenin üzüntüsünü yaşayan Mustafa Çobanoğlu, Allah'ın bir lütfu olarak Ankara Kızılay Orduevi gazinosunda müzisyen olarak görev yapmak üzere askerlik görevini tamamlar. Askerlik süreci boyunca, acemi er eğitimini takiben baş bağlama sanatçısı olarak görev yaparak, bağlama çalma yeteneğini geliştirme ve ustalaşma fırsatı bulur. Bu dönem, Çobanoğlu için bağlama çalma konusunda önemli bir aşama olmuştur.

Mustafa Çobanoğlu, askerlik görevinin ardından sanat hayatına hızlı bir giriş yaparak ünlü olma yolunda çaba harcamıştır. 1 Kasım 1970 tarihinde terhis olduktan sonra birçok ünlü sanatçıyla tanışma fırsatı bulmuştur. Bu sanatçılar arasında Neşet ERTAŞ, Musa EROĞLU, Âşık Mahsuni ŞERİF, Ozan Arif gibi isimler bulunmaktadır. Bu tanışmalar, Mustafa Çobanoğlu'nun sanat hayatında önemli bir adım olmuş ve kariyerine büyük bir ivme kazandırmıştır.

Şekil 16. Mustafa Çobanoğlu ve Musa Eroğlu (1983)

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

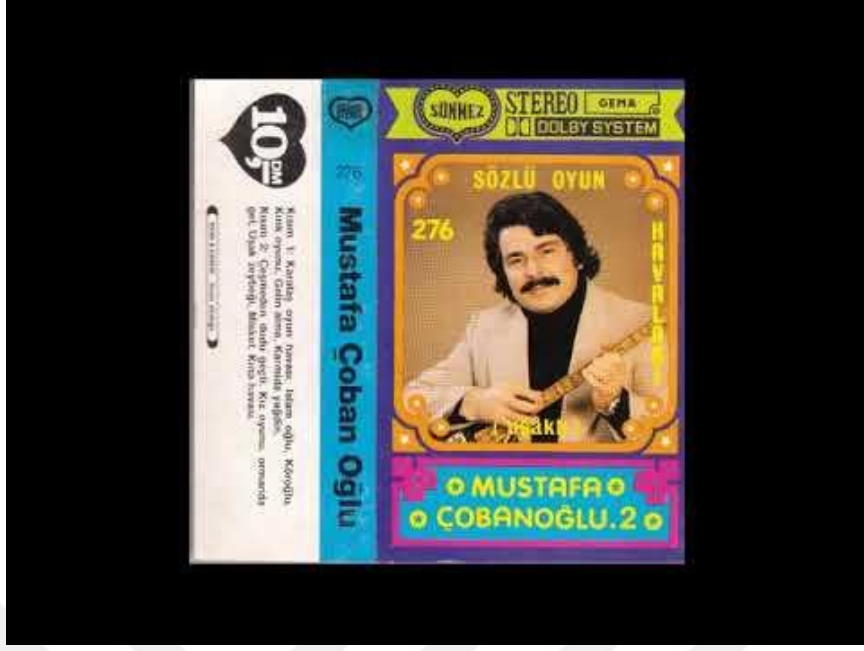
Çobanoğlu, popüler sanatçı olmanın yanı sıra, gezmeyi ve insanlarla iletişim kurmayı da sevdiği için, müzik kariyeri boyunca çeşitli yerlere seyahat etti. Yayınladığı kaset ve plakların binlerce satmasıyla ünü artan sanatçı, Avrupa'da da performans sergiledi. Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre gibi ülkelerde turnelere katılan Çobanoğlu, Avrupa'dan döndükten sonra bahar ve yaz aylarında düğünler ve konserler için Ege bölgesini dolaştı. İstanbul, Ankara, İzmir, Kütahya, Bursa, Balıkesir, Denizli, Afyon, Manisa, Burdur ve Isparta, sanatını icra ettiği en popüler iller arasındadır.

Şekil 17. Neşet Ertaş'ı Anma Gecesi Konseri (Uşak 2012)

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Şekil 18. Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun Sözlü Oyun Havaları Albüm Kapağı

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Halk ozanı olarak kabul edilen Mustafa Çobanoğlu, 1970'li yıllarda düğünler, konserler ve plak/kaset çalışmalarıyla yoğun bir tempo içindeyken, aynı zamanda Uşak yöresine ait birçok türküyü de derlemiştir. Derlediği bu türkülerin TRT repertuarına girmesini sağlayarak, yöresel kültür ve sanat birikimine önemli bir katkıda bulunmuştur. Bu çalışmalarıyla hem kendi yöresinde hem de Türkiye genelinde halk müziğinin yaygınlaşmasına ve korunmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Mustafa Çobanoğlu, Türk Halk Müziği'nin önemli isimlerinden biridir. Kendisi, Uşak yöresine ait birçok türküyü icra etmiştir ve bu türkülerin notaları da Nida Tüfekçi ve Yücel Paşmakçı tarafından kaydedilerek TRT repertuarına dahil edilmiştir. Çobanoğlu'nun Uşak yöresine ait TRT repertuarında yer alan dokuz türkü şunlardır:

- Çeşmeden Dudu Geçti (bkz. Şekil 22)
- Feslikenim Dam Başında Çanakta (bkz. Şekil 23)
- Hadi Gidem Garadaş'a Üzüme (bkz. Şekil 24)
- Yordu Beni Evinizin Yokuşu (bkz. Şekil 25)
- Cezayir'in Harmanları Savrulur (bkz. Şekil 26)
- Karataş'ın Bağlarında Üzüm Var (bkz. Şekil 27)
- Türk Milleti Der Ki (bkz. Şekil 28)
- Unutulmaz Tarih Bugündür (bkz. Şekil 29)
- Uşak'tır Bizim İlimiz (bkz. Şekil 30)

Mustafa Çobanoğlu, 1972 yılında TRT'de gerçekleştirilen bir sınavı başarıyla tamamlayarak "Uşaklı Mahalli Sanatçı" ünvanını kazanmıştır. Bu başarı, kendisinin televizyon ekranlarında da boy göstermeye başlamasına olanak sağlamıştır. İlk olarak 1977 yılında, Nida Tüfekçi'nin hazırlayıp sunduğu bir programa konuk olan Çobanoğlu, bu süreçte TRT'de birçok kez yer almış ve kendisine geniş bir izleyici kitlesi kazandırmıştır.

Şekil 19. Âşık Mustafa Çobanoğlu TRT Programında

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Şekil 20. TRT İnt'te Bir Müzik Programında Konuk Sanatçı Çobanoğlu (2007)

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Sanat hayatının 32. yılında, Mustafa Çobanoğlu kendi sanat dalında ulaşabileceği en yüksek unvana hak kazanmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1997 yılında Halk kültürü arşivine "Halk Ozanı" olarak kaydedilmiştir. Bu unvan, Çobanoğlu'nun resmi olarak kaydedilmiş ve hayran olduğu Neşet Ertaş gibi bir halk ozanı haline gelmiştir.

Şekil 21. Kültür ve Turizm Bakanlığında 1997 Yılında Almaya Hak Kazandığı 'Halk Ozanı' Kimlik Belgesi

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu kişisel arşivi

Bu dönemden sonra ise düğün çalgıcılığına son veren Çobanoğlu şu sözleri söylemiştir;

“Ben, çocukluğumda anasız ve babasız büyümenin getirdiği ezikliği hep içimde hissettim. Kendi çocuklarımla ilgilenme konusunda ise otuz yıl boyunca eşim Arzu Hanım büyük bir özveri göstermiştir. Eğitim hayatlarında okul velileri hep anneleri olmuştur. Çocuklarıma baba eksikliğini daha fazla yaşatmamak için bu şekilde bir tercih yaptım...”

“Ayrıca, 1990'lı yıllarda elektronik müzik aletlerinin popülerleşmesi, internet ve bilgisayarların hayatımıza girmesiyle gerçek sanatçıya ve sanata bakış açısının değiştiğini yakından gözlemledim. Müzik piyasasında, 'türkücü' ve 'sanatçı' görünümlü davetsiz misafirlerin artmasıyla birlikte, biraz ara vermenin gerektiğine karar verdim ve müzik kariyerimden çekilerek ailemle ilgilenme kararı aldım.”

8.2.1. Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun TRT Repertuvarında Yer Alan Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Eserlerinin Sözleri Ve Notaları

Mustafa Çobanoğlu Âşık tarzı ürünler konusunda araştırmacı yönü, kaynak kişi özelliği, ortaya koyduğu yaratmaları yönüyle önemli görülmektedir.

Bu bölümde Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun kaynaklık ettiği halk eserlerinin söz ve notalarına yer verilecektir.

Şekil 22. Çeşmeden Dudu Geçti

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No. 1938
İNCELEME TARİHİ : 7. 11. 1978

YÖRESİ
UŞAK

KİMDEN ALINDIĞI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

SÜRESİ :
♩ = 210

DERLEME TARİHİ
TRT.İzmir.Rd.THM.Ş.b.

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

ÇEŞMEDEN DUDU GEÇDİ

— 1 —
ÇEŞMEDEN DUDU GEÇDİ
ELİNİ YUDU GEÇDİ

ÇEŞMEM SENİ YIKARIM
DUDUM NE DEDİ GEÇDİ

— 2 —
VARDIM ÇEŞME BAŞINA
YAZI YAZDIM DAŞINA
SEVDA NEDİR BİLMEZDİM
ODA GELDİ BAŞIMA

— 3 —
KARA DAŞ BOYANIRMI
YARIM TEZ UYANIRMI
SEN ORADA BEN BURDA
BUNA CAN DAYANIRMI

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi:
15.03.2023.

ÇEŞMEDEN DUDU GEÇTİ SÖZLERİ

ÇEŞMEDEN DUDU GEÇTİ
ELİNİ YUDU GEÇDİ
ÇEŞMEM SENİ YIKARIM
DUDUM NE DEDİ GEÇDİ

VARDIM ÇEŞME BAŞINA
YAZI YAZDIM DAŞINA
SEVDA NEDİR BİLMEZDİM
O DA GELDİ BAŞIMA

KARA DAŞ BOYANIR MI
YARİM TEZ UYANIR MI
SEN ORADA BEN BURDA
BUNA CAN DAYANIR MI

DUDU: Papağan (Burada : Sevgili)
YUMAK: Yıkamak

Şekil 23. Feslikenim Dam Başında Çanakta

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1821
İNCELEME TARİHİ: 7-11-1978

YÖRESİ
UŞAK

KİMDEN ALINDIĞI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

SÜRESİ:

♩ = 192

FESLİKENİM DAM BAŞINDA
ŞİMDİM

(KADIN OYUN HAVASI)

DERLEYEN
T R T

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA YÜFERCİ

FES Lİ KE
GÜN GÖ RÜN

Nİ M DAM BA Sİ N DA DA ÇA
ME Z ME LEN Gİ N Cİ N DE DA

NAK DA BE NİM YA Rİ M
LIN DAN MAY RIL MI Ş

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi:
15.03.2023.

FESLİKENİM DAM BAŞINDA ÇANAKTA SÖZLERİ

FESLİKENİM DAM BAŞINDA ÇANAKTA
BENİM YARİM ŞU KARŞIKİ (de) KONAKTA

Bağlantı:

ŞİMDİMDİM ŞİMDİMDİM ŞİMDİM DA
ŞİMDİM ŞİMDİMDİM ŞİMDİM DA

GÜN GÖRÜNMEZ MENENGİCİN DALINDAN
KİM AYRILMIŞ BEN AYRILEM DE YARİMDEN

Bağlantı

FESLİKEN : Fesleğen
MENENGİÇ : Çitlembik

Şekil 24. Hadi Gidelim Gara Daşa Üzüme

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1921
İNCELEME TARİHİ : 7 - 11 - 1978

YÖRESİ
UŞAK

KİMDEN ALINDIĞI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU
SÜRESİ :

♩=214

DERLEYEN
T R T

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

HADİ GİDEM GARA DAŞA ÜZÜME
(KADIN OYUN HAVASI)

—1—
HADİ GİDEM GARA DAŞA ÜZÜME AMAN
GELİN SÜRME ÇEKMİŞ GAŞLARINA GÖZÜNE
SÜRMELERİ ÇEKMİŞ ŞU GELİNDE GÖZÜNE

—2—
GARA DAŞIN BAĞLARINDA ÜZÜM VAR AMMAN
ŞU GİDEN GÜZELDE BENİM GÖZÜM VAR
..

—3—
SELENDİNİN SARI SARI SAMANIAMMAN
AH GİNE GELDİ AYRILMANIN ZAMANI
YAY

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

HADİ GİDELİM GARADAŞ'A ÜZÜME SÖZLERİ

HADİ GİDELİM GARADAŞ'A ÜZÜME (aman)
GELİN SÜRME ÇEKMiŞ KAŞLARINA GÖZÜNE

GARADAŞ'IN BAĞLARINDA ÜZÜM VAR (aman)
ŞU GİDEN GÜZELDE BENİM GÖZÜM VAR

SELENDİR'İN SARI SARI SAMANI (aman)
(ah) GİNE GELDİ AYRILMANIN ZAMANI

Şekil 25. Yordu Beni Evinizin Yokuşu

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1451
İNCELEME TARİHİ : 23_2_1978

YÖRESİ
UŞAK

KİMDEN ALINDIĞI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

ŞÜRESİ :
72

YORDU BENİ EVİNİZİN YOKUŞU (KAŞIK HAVASI)

DERLEYEN
İZMİR Rad.THM ve
O.Şb.Md.İğü

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI
20_2_1978

YOR DU DA BE Nİ A GÜ ZEL DE E Vİ Nİ Zİ N N
ÇIK MA DA DE DİM MERDİ VE Nİ N

YO KU ŞU YAK TI DA BE Nİ BE Nİ
BA ŞI NA SEN GE TİR DİN GÜ ZE L GÜ ZEL

O GE Ü NİN A CA NİM A GÜ ZEL DE BA KI Sİ
BU SEV DA YI BA ŞI MA

YAK TI DA BE Nİ BE Nİ O GE Lİ NİN A GÜ ZEL
SEN GE TİR DİN GÜ ZE L GÜ ZEL BU SEV DA YI

A CA NİM DA BA KI Sİ
.. .. BA ŞI MA

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

Şekil 25 (Devam). Yordu Beni Evinizin Yokuşu

YORDU BENİ EVİNİZİN YOKUŞU
(Sahife - 2)

— 1 —
YORDUDA BENİ A GÜZELDE EVİNİZİN YOKUŞU
YAKTIDA BENİ BENİ O GELİNİN A CANIM A GÜZELDE BAKIŞI
" " " " " " " " " " " "

— 2 —
ÇIKMADA DEDİM A GÜZELDE MERDİVENİN BAŞINA
SEN GETİRDİN GÜZEL GÜZEL BU SEVDAYI A CANIM A GÜZELDE BAŞIMA
" " " " " " " " " " " "

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

YORDU BENİ EVİNİZİN YOKUŞU SÖZLERİ

YORDU (da) BENİ (a güzel de) EVİNİZİNİ YOKUŞU
YAKTI (da) BENİ O GELİNİN (a canım a güzel de) BAKIŞI

ÇIKMA (da) DEDİM (a güzel de) MERDİVENİN BAŞINA
SEN GETİRDİN (güzel) BU SEVDAYI (a canım a güzel de) BAŞIMA

Şekil 26. Cezayir'in Harmanları Savrulur

CEZAYİR'İN HARMANLARI SAVRULUR
(CEZAYİR ÇEŞİTLEMESİ)

Yöresi: Uşak
Kaynak: Mustafa Çobanoğlu

Derleyen: Mustafa Çobanoğlu
Notalayan: Sıtkı Akın

♩ = 72

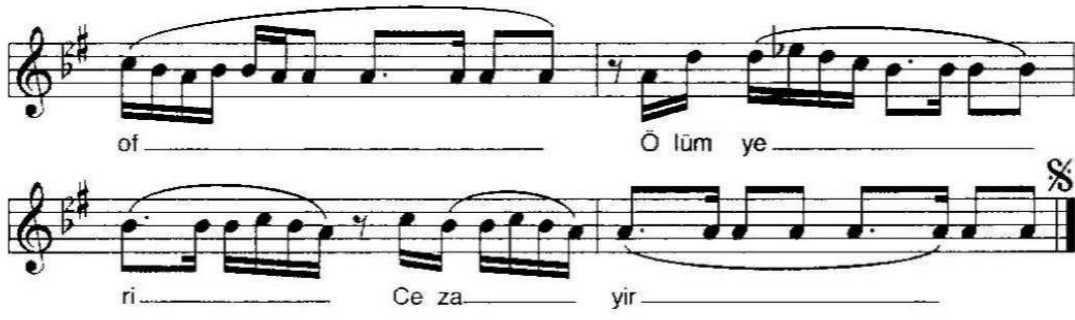
Saz...

Şekil 26 (Devam). Cezayir'in Harmanları Savrulur

The musical score is written on ten staves, each with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes. The melody is characterized by a mix of eighth and sixteenth notes, often grouped in beamed patterns. There are several measures with rests, indicated by a 'z' symbol. The lyrics are in Turkish and describe the process of harvesting and drying wheat in Algeria.

Ce za yi ri nin har man la rı
sav ru lur sav ru lur Sağ ya nı na sa rı bu ğ day
dev ri lir e fen
dim *Saz...* Koç yi ğit ler sı la sın dan
ay rı lar of of Ce za yi
ri of
Ö lüm ye ri Ce za
yır So kak la rı mer mer taş lı
Gü zel le ri hi Lâl kaş lı
Ce za yi ri

Şekil 26 (Devam). Cezayir'in Harmanları Savrulur

1.
Cezayir'in harmanları savrulur
Sağ yanına sarı buğday devrilir
Koçyiğitler sılasından ayrılır
Cezayir'i ölüm yeri
Sokakları mermer taşlı
Güzelleri hilâl kaşlı
Cezayir'i ölüm yeri

2.
Cezayir'in yüksektedir evleri
İçindedir ağaları beyleri
Türkçe değil Arapça'dır dilleri
Cezayir'i ölüm yeri
Sokakları mermer taşlı
Güzelleri hilâl kaşlı
Cezayir'i ölüm yeri

3.
Cezayir'in gemileri yağlanır
Yağlanır da tersaneye bağlanır
Cezayir'de koçyiğitler eğlenir
Cezayir'i ölüm yeri
Sokakları mermer taşlı
Güzelleri hilâl kaşlı
Cezayir'i ölüm yeri

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

CEZAYİR'İN HARMANLARI SAVRULUR SÖZLERİ

CEZAYİR'İN HARMANLARI SAVRULUR
SAĞ YANINA SARI BUĞDAY DEVRİLİR
KOÇ YİĞİTLER SILASINDAN AYRILIR
CEZAYİRİ ÖLÜM YERİ

SOKAKLARI MERMER TAŞLI
GÜZELLERİ HİLAL KAŞLI
CEZAYİRİ ÖLÜM YERİ

CEZAYİR'İN YÜKSEKTEDİR EVLERİ
İÇİNDEDİR AĞALARI BEYLERİ
TÜRKÇE DEĞİL ARAPÇADIR DİLLERİCEZAYİRİ ÖLÜM YERİ

BAĞLANTI

CEZAYİR'İN GEMİLERİ YAĞLANIR
YAĞLANIR DA TERSANEYE BAĞLANIR
CEZAYİR'DE KOÇ YİĞİTLER EĞLENİR
CEZAYİRİ ÖLÜM YERİ

BAĞLANTI

Şekil 27. Karataş'ın Bağlarında Üzüm Var

KARATAŞ'IN BAĞLARINDA ÜZÜM VAR (KADIN OYUN HAVASI - ÇEŞİTLEME)

Yöresi: Uşak

Kaynak: Mustafa Çobanoğlu

Derleyen: Mustafa Çobanoğlu

Notalayan: Sıtkı Akın

♩ = 160

16

Saz...

Ka ra ta şın
Se len di nin

bağ la rın da ü züm var Saz...
sa rı sa rı sa ma nı

Ah yı r tı la sı şal va rın da
Ah yi ne gel di sa rıl ma nın

gö züm var Saz... A man yı r tı la sı
za ma nı A man yi ne gel di

şal va rın da gö züm var Saz...
sa rıl ma nın za ma nı

1.
Karataş'ın bağlarında üzüm var
Ah... Yırtılası şalvarında gözüm var
Aman... Yırtılası şalvarında gözüm var

2.
Selendi'nin sarı sarı samanı
Ah... Yine geldi sarılmanın zamanı
Aman... Yine geldi sarılmanın zamanı

3.
Ha den gidek Karataş'a üzüm
Ah... Gelin sürme çekmiş kaşlarına gözüne
Aman... Neler dedim küstün benim sözüme

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

KARATAŞIN BAĞLARINDA ÜZÜM VAR SÖZLERİ

KARATAŞIN BAĞLARINDA ÜZÜM VAR
AH YIRTIŁASI ŞALVARINDA GÖZÜM VAR
AMAN YIRTIŁASI ŞALVARINDA GÖZÜM VAR

SELENDİNİN SARI SARI SAMANI
AH YİNE GELDİ SARILMANIN ZAMANI
AMAN YİNE GELDİ SARILMANIN ZAMANI

HADEN GİDEK KARATAŞ'A ÜZÜME
AH GELİN SÜRME ÇEKMiŞ GÖZÜNE
AMAN NELER DEDİM KÜSTÜN BENİ SÖZÜME

Şekil 28. Türk Milleti Der Ki

TÜRK MİLLETİ DER Kİ

Söz - Müzik: Mustafa Çobanoğlu

Notalayan: Sıtkı Akın

♩ = 200

Saz...

Türk mil le ti der ki

kal bım de i man Hiç bir za man dön mem bu na da i nan

bu na da i nan Di lim de Al la hım e lim de Kur an

Uğ run da ö lü rüm sev gi li va tan

2.
Hakk'a dayalıdır bizim özümüz
Hiç bir devletlerden korkmaz gözümüz
Var olsun şu bizim şanlı ordumuz
Tarihler bile güzel yurdumuz

3.
Çalışırlar bütün ordu Başbakan
Sana malûm olsun ey büyük Atam
Verilmez kimseye bu yurt bu vatan
Emanet etmişti sevgili Ata'n

4.
Çobanoğlu der ki halk için yazan
İnmesin bayrağım, dinmesin ezan
Şanlı Türk Milleti tarihler yazan
Böyle söyler bunu Uşak'lı ozan

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

TÜRK MİLLETİ DER Kİ SÖZLERİ

HAKK'A DAYALIDIR BİZİM ÖZÜMÜZ
HİÇ BİR DEVLETLERDEN KORKMAZ GÖZÜMÜZ
VAR OLSUN ŞU BİZİM ŞANLI ORDUMUZ
TARİHLER BİLE GÜZEL YURDUMUZ

ÇALIŞIRLAR BÜTÜRN ORDU BAŞBAKAN
SANA MALUM OLSUN EY BÜYÜK ATA'M
VERİLMEZ KİMSEYE BU YURT BU VATAN
EMANET ETMİŞTİ SEVGİLİ ATA'N

ÇOBANOĞLU DER Kİ HALK İÇİN YAZAN
İNMESİN BAYRAĞIM, DİNMESİN EZAN
ŞANLI TÜRK MİLLETİ TARİHLER YAZAN
BÖYLE SÖYLER BUNU UŞAK'LI OZAN

Şekil 29. Unutulmaz Tarih Bugündür

UNUTULMAZ TARİH BU GÜNDÜR
(UŞAK KURTULUŞ TÜRKÜSÜ)

Söz - Müzik: Mustafa Çobanoğlu

Notalayan: Sıtkı Akın

♩ = XX

Saz...

U nu tul maz ta rih bu gün bir ey lül
Bü yük kü çük her kes za fer bay ra mı

Bu gün U şa ğın kur tu luş bay ra mı

Bu gün U şa ğın kur tu luş bay ra mı

2.
O kara bulutlar kalktı yürüdü
Erimeyen karlar bugün eridi
Türk askerleri şahlanıp yürüdü
Bugün Uşak'ın kurtuluş bayramı

3.
Çobanoğlu der ki şehit olup yatan
Bu vatan için kanları akan
Şanlı bayrağım durma dalgalan
Bugün Uşak'ın kurtuluş bayramı

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

UNUTULMAZ TARİH BUGÜNDÜR SÖZLERİ

UNUTULMAZ TARİH BUGÜN BİR EYLÜL
BUGÜN UŞAK'IN KURTULUŞ BAYRAMI
BÜYÜK KÜÇÜK HERKES ZAFER BAYRAMI
BUGÜN UŞAK'IN KURTULUŞ BAYRAMI

O KARA BULUTLAR KALKTI YÜRÜDÜ
ERİMEYEN KARLAR BUGÜN ERİDİ
TÜRK ASKERLERİ ŞAHLANIP YÜRÜDÜ
BUGÜN UŞAK'IN KURTULUŞ BAYRAMI

ÇOBANOĞLU DER Kİ ŞEHİT OLUP YATAN
BU VATAN İÇİN KANLARI AKAN
ŞANLI BAYRAĞIM DURMA DALGALAN
BUGÜN UŞAK'IN KURTULUŞ BAYRAMI

Şekil 30. Uşaktır Bizim İlimiz

UŞAKTIR BİZİM İLİMİZ

Söz - Müzik: Mustafa Çobanoğlu

Notalayan: Sıtkı Akın

♩ = 96

Saz...

U şak tır bi zi mi li miz Gü zel dir dü ğün le ri miz

Tür kü ça lar tür kü söy ler Sa zı mız da tel le ri miz

Gel ya ren ler oy na ya lım Mu hab be te doy ma ya lım

Oy na ya lım oy na ya lım Mu hab be te doy ma ya lım

2.
Eşme, Banaz, Karahallı
Güzelleri çok pahalı
İstiyorlar çifte halı
Gel yarenler oynayalım
Oynayalım oynayalım
Muhabbete doymayalım

3.
Bir Ulubey bir Sivasslı
Çobanoğlu yörük aslı
Durmayalım yaslı yaslı
Gel yarenler oynayalım
Oynayalım oynayalım
Muhabbete doymayalım

Kaynak: <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/2009.html> Erişim Tarihi: 15.03.2023

UŞAKTIR BİZİM İLİMİZ SÖZLERİ

UŞAKTIR BİZİM İLİMİZ
GÜZELDİR DÜĞÜNLERİMİZ
TÜRKÜ ÇALAR TÜRKÜ SÖYLER
SAZIMIZDA TELLERİMİZ

GEL YARENLER OYNAYALIM
MUHABBETE DOYMAYALIM

OYNAYALIM OYNAYALIM
MUHABBETE DOYMAYALIM

EŞME BANAZ KARAHALLI
GÜZELLERİ ÇOK PAHALI
İSTİYORLAR ÇİFTE HALI
GEL YARENLER OYNAYALIM

OYNAYALIM OYNAYALIM
MUHABBETE DOYMAYALIM

BİR ULUBEY BİR SİVASLI
ÇOBANOĞLU YÖRÜK ASLI
DURMAYALIM YASLI YASLI
GEL YARENLER OYNAYALIM

OYNAYALIM OYNAYALIM
MUHABBETE DOYMAYALIM

8.2.2. Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun TRT Repertuvarında Yer Almayan Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Eserlerinin Notaları

Bu bölümde Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun kaynaklık ettiği fakat TRT repertuvarında olmayan halk eserlerinin notalarına yer verilecektir.

Şekil 31. Birlik Olalım

YÖRESİ
UŞAK

BİRLİK OLALIM

KİMDEN ALINDI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

NOTAYA ALAN
MÜCAHİD YAŞAR

Ge lin genç ler saz ça la lım tür kü deka rar kı lalım He pi miz bir
Sen lik ben lik ni ye ol sun gö nül le re sev gi dolsun Dertle ri miz
Ço ban oğ lu çal sın sa zı ge ti relim ba har ya zı Bı ra ka lım

lik o la lım dert le re ça re bu la lım SAZ...
der man bul sun gel genç ler bir lik o la lım
gu rur na zı gel genç ler bir lik o la lım SON...

Uşak'ta Zeybek oyunlarının olduğunu söyleyen Çobanoğlu bir de "Karataş" gibi hareketli bay-bayan oyun havalarının olduğunu dile getirdi.

Bayan havalarına bir örnek olarak "Gençlik Değil Mi?" türküsü araştırmacı tarafından notaya alınmış olup aşağıda notasına yer verilmiştir.

Şekil 32. Gençlik Değil Mi

YÖRE
UŞAK

GENÇLİK DEĞİL Mİ (BAYAN OYUN HAVASI)

KİMDEN ALINDI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

NOTAYA ALAN
MÜCAHİD YAŞAR

Ev le ri nin ön leri taş lık de ğil mi Yar yi ne taş lık de ğil mi

Sallayarımsaç la rı nı daga nç lik de ğil mi

SON... Bir kuş kon du mer di ve nin başı na yar yine kon du

2

GENÇLİK DEĞİL Mİ (BAYAN OYUN HAVASI)

başı na Sen ge tir din busev da yı başı ma busev da yı

ba şı ma

Şu an 75 yaşında olan Çobanoğlu, çocukluğunda yörede bütün köylerde köy odaları olduğundan bahsetti. Köylerin değişik kültürlerin olduğunu söyleyen Çobanoğlu köylerde odalarda toplanıp oyunlar oynanıp, türküler söylenirdi dedi. Şimdi artık o köy odalarının kapandığını ve onların yerini her köyde olmasa Yaren odalarının aldığını söyledi. Bu Türk kültürünü kaybetmeyip yaşatmaya devam ettirdiklerini söyleyen 'Halk Ozanı', Uşak'ta da yaren odalarının, yaren gruplarının olduğunu ve bu şekilde kültürü devam ettirdiklerini söyledi. Düğün deyince insanların kederli günleri ve mutlu günleri vardır...

Ozan da kendi halkının gözü, kulağı, neşesidir diyen Çobanoğlu tabii ki de kendi memleketi olan 'Uşak' için bir türkü bestelememiş olamazdı... Ve düğünler için yazdığı kendi bestesi olan “Uşaktır Bizim İlimiz” türküsü araştırmacı tarafından notaya alınmış olup aşağıda notasına yer verilmiştir.

Şekil 33. Uşaktır Bizim İlimiz

YÖRE
UŞAK

UŞAKTIR BİZİM İLİMİZ

KİMDEN ALINDI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

NOTAYA ALAN
MÜCAHİD YAŞAR

§

SAZ...

4

7

10

13

16

19

22

U şak tır bi zimi li miz güzel dir dü ğün le ri miz
İş me ba naz ka ra hal lı güzel le ri çok pa ha lı
Bir u lu bey bir si vas lı çoban o ğ lu yö rük as lı

U şak tır bi zi mi li miz güzel dir dü ğün le ri miz Tür kü ça lar tür kü söyler
İş me ba naz ka ra hal lı güzel le ri çok pa ha lı İs ti yor lar ki lim ha lı
Bir u lu bey bir si vas lı çoban o ğ lu yö rük as lı Dur ma ya lım yas lı yaş lı

sa zı mız la tel le ri miz Gel ya ren ler oy na ya lım mu hab be te doy ma ya lım
gel ya ren ler oy na ya lım Oy na ya lım oy na ya lım mu hab be te doy ma ya lım
gel ya ren ler oy na ya lım Oy na ya lım oy na ya lım mu hab be te doy ma ya lım

Oy na ya lım oy na ya lım mu hab be te doy ma ya lım §
Oy na ya lım oy na ya lım mu hab be te doy ma ya lım
Oy na ya lım oy na ya lım mu hab be te doy ma ya lım

Asker uğurlama ve asker eğlencelerinde de okunan güzel türküler var. 1971 de askerlerimize ithafen yazıp bestelediği “Sevgili Vatan” türküsü araştırmacı tarafından notaya alınmış olup aşağıda notasına yer verilmiştir.

Şekil 34. Sevgili Vatan

YÖRESİ
UŞAK

SEVGİLİ VATAN

KİMDEN ALINDI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

NOTAYA ALAN
MÜCAHİD YAŞAR

10

5

9

13

17

Türkmil le ti der ki kal bım de i man İlçbir zaman dön mem
Hak ka da ya lı dır bi zımö zü müz Hiçbir devlet ten de
Çoban oğ lu der ki halk i çin ya zan İn me sinbay ra ğım

bu na da i nan bu na da i nan Dı lim de Al la hım e lim de ku ran
kork maz gö zü müz kork mazgö zü müz Var ol sun bu bi zim şan lı or du muz
din me sin e zan din me sin e zan Şan lı türkmil le ti ta rih ler ya zan

gu rur la ö lü rüz sev gi li va tan
ta rih ler de bi le gü zel yur du tan
böy le söy ler bu nu u şak lı o zan

“Elveda” türküsü araştırmacı tarafından notaya alınmış olup aşağıda notasına yer verilmiştir.

Şekil 35. Elveda

YÖRE
UŞAK

ELVEDA

KİMDEN ALINDI
MUSTAFA ÇOBANOĞLU

NOTAYA ALAN
MÜCAHİD YAŞAR

İş te gel dim gi di yo rum
Sa zım sö züm si zin ol sun
Ço ban oğ lu söy ler gi der
ka lan dost la ra el ve da İ yi gñn ler
gö nül le re sev gi dol sun Dert le ri miz
ger çek le ri gö rür gi der Tüm dost la ra
di li yo rum ben den dost la ra el ve da
der man bul sun ka lan dost la ra el ve da
ve da e dcr ka lan dost la ra el ve da
ka lan dost la ra el ve da
ben den dost la ra el ve da
biz den dost la ra el ve da

8.2.2.1. Halk Ozanı Mustafa Çobanoğlu'nun TRT Repertuvarında Yer Almayan Kaynaklık Ettiği Halk Müziği Eserlerinin Sözleri

Bu bölümde Âşık Mustafa Çobanoğlu'nun kaynaklık ettiği fakat henüz notaya alınamadığı için TRT repertuvarında olmayan halk eserlerinin sözlerine yer verilecektir.

DOSTLAR MERHABA

Sevgi selam size olsun,
Dostlar merhaba merhaba,
Dertlerimiz derman bulsun,
Dostlar merhaba merhaba.

Ben bir garip ozanım,
Diyar diyar gezenim,
Dertlerimi yazanım,
Dostlar merhaba merhaba.

Hayat ömür okulu,
Çalışan insanoğlu,
Durma yaz Çobanoğlu,
Dostlar merhaba merhaba.

SILA ÖZLEMİ

Anadan babadan ayrı kalmışım,
Bu gurbet ellerde derde dalmışım,
Leylasını yitirmiş, mecnun olmuşum,
Gayri bu gurbette gözüm kalmadı.

Kimi ağlar, kimi güler dünyada,
Kimler ölmüş, kimler ermiş murada,
Anam babam yarım kalmış sılada,
Gayri bu gurbette gözüm kalmadı.

Hasret kaldım bizim köyün dağına,
Kumrular konmuş ola çamlığına,
Mevlam sabır versin Çobanoğlu'na,
Gayri bu gurbette gözüm kalmadı,
Dostlara diyecek sözüm kalmadı...

YETİM YAVRULAR

Bir gün değil dostlar, her zaman ağlar,
Anasız babasız yetim yavrular,
Gözlerinin yaşları durmadan çağlar,
Anasız babasız yetim yavrular.

Dertlere bürünmüş şu yüce dağlar,
Viraneye dönmüş bozulmuş bağlar,
Aylar yıllar değil, her gün arzular,
Anayı babayı yetim yavrular.

Çobanoğlu der ki, kara yazılar,
Yürek yaralıdır, yaram sızılar,
Dertli dertli çalar bu garip sazlar,
Anasız babasız yetim yavrular.

KÖYLÜ GARDAŞ

Köylülerin hakkı yenmez,
Gece gündüz derdi dinmez,
Kıymetini namert bilmez,
Çalışkandır köylü gardaş.

Gece gündüz çalışırlar,
Toz toprağa karışırlar,
Bir lokmaya uğraşırlar,
Uğraşandır köylü gardaş.

Çobanoğlu der bu yazı,
Kapalıdır gelin kızı,
Ayaklarının çamur tozu,
Alışkındır köylü gardaş.

VAZGEÇ TABİP

Bir güzel sevmişim kaşları kara,
Yüreğime açtı dermansız yara,
Beni yardan ayıran o zalim para,
Vazgeç tabip vazgeç, çaresi yoktur.

Bu garip gönlümü kimse bilmiyor,
Yar gelip derdime derman olmuyor,
Azdı yaralarım merhem bulmuyor,
Vazgeç tabip vazgeç, çaresi yoktur.

Çobanoğlu der ki, ağlar giderim,
Şu yalan dünyayı yarsız neylerim,
Ölürsem mahşerde yine severim,
Vazgeç tabip vazgeç, çaresi yoktur.

GEL AĞLATMA

Ömür biter yollar bitmez,
Seviyorum gücüm yetmez,
İstesek de dertler bitmez,
Gel ağlatma nazlı yarım.

Sevenlerin yüzü gülmez,
Akar gözyaşları dinmez,
Dertlerini kimse bilmez,
Gel ağlatma nazlı yarım.

Gençler, gelin damat olsun,
Seven muradını alsın,
Ana baba mutlu olsun,
Gel ağlatma nazlı yarım.

YOL VERİN DAĞLAR

Koyunları gde gde yoruldum,
Yoruldum da bir güzele vuruldum,
Vermediler ben cihana darıldım,
Yol verin dağlar ayrılık günüdür.

ıkabilsem su yaylanın başına,
Sevdiğim srmeler çekmiş kaşına,
Sağ olanın neler gelir başına,
Yol verin dağlar ayrılık günüdür.

KİMSEYE KALMAZ

Ey Allah'tan korkmaz kuldan utanmaz,
Bu dünya fanidir kimseye kalmaz,
Yalan dolan ile bu işler olmaz,
Bu dünya fanidir kimseye kalmaz.

Şehitler kanıdır şanlı bayrağım,
Seni nerede görsem gurur duyarım,
Verilmez kimseye cennet vatanım,
Bu dünya fanidir kimseye kalmaz.

Çobanoğlu der ki gelen gidiyor,
Herkes ettiğini elbet çekiyor,
Bu ömrün yolu bir gün bitiyor,
Bu dünya fanidir kimseye kalmaz.

NAMERT DİLİNDEN

Âşıklar diyar Uşak ilinden,
Çok çileler çektim namert dilinden,
Okumuş cahilden korkar oldum ben,
Sazım düzen tutmaz namert dilinden.

Âşıklar derdini sazına döker,
Gezdiği yerlere sevgiler eker,
Hal bilmez yüzünden boynunu büker,
Yüreğim yanıyor namert dilinden.

Çobanoğlu der ki Uşak yaylası,
Dinmiyor artıyor halkın yarısı,
Dilerim Mevla'dan çare bulası,
Kokular gelmiyor namert gülünden.

ÖLÜRÜM YAR DİYE DİYE GELİN ALMA

Açılmış gülleri geliyor yazı,
Yar aşkına çalarım ben bu sazı,
Oturmuş karşıma gelin kızı,
Ölürüm ben yar diye diye.

Hep kızları sevdiğine versinler,
Versinler de muradına ersinler,
Düğününde ak gelinlik giysinler,
Ölürüm ben yar diye diye.

Gelinin yüreği durmadan sızlar,
Başında oynuyor gelinler kızlar,
Yaş döküp ağlıyor o şirin gözler,
Ölürüm ben yar diye diye.

UŞAK KURTULUŞ TÜRKÜSÜ

Unutulmaz tarih bugün bir Eylül,
Bugün Uşak'ın Kurtuluş Bayramı.
Büyük küçük herkes zafer hayranı,
Bugün Uşak'ın Kurtuluş Bayramı.

O kara bulutlar kalktı yürüdü,
Erimeyen karlar bugün eridi,
Türk askerleri şahlanıp yürüdü,
Bugün Uşak'ın Kurtuluş Bayramı.

Çobanoğlu der ki şehit olup yatan,
Bu topraklar için kanları akan,
Şanlı bayrağımız durma dalgalan,
Bugün Uşak'ın Kurtuluş Bayramı.

GARİPLER PERİŞAN

Kalem yazar, gözüm okur,
Gariplerin derdi çoktur,
Kuldan derman veren yoktur,
Niye garipler perişan?

Gariplerin yüzü gülmez,
Akar gözyaşları dinmez,
Dertlerini kimse bilmez,
Niye garipler perişan?

Gururlanma insan oğlu,
Kaybedersin doğru yolu,
Garip kalmış Çobanoğlu,
Niye garipler perişan?

MEVLAM BİZE YARDIM EYLE

Hastaneye getirmişler,
Yaşamaz ölür demişler,
Koluma serum vermişler,
Mevlam bize yardım eyle.

Kolum kırık, kalbim kırık,
Tüm dostların bağı yanık,
Ölüm döşeğine vardık,
Mevlam bize yardım eyle.

Ateş düşer, yeri yakar,
Dört yavruma kimler bakar,
Her gelenler bir laf atar,
Mevlam bize yardım eyle.

Dost hakkını helal etsin,
Ozanların sazi ötsün,
Çobanoğlu sözün yetsin,
Mevlam bize yardım eyle.

ALLAH DE MUSTAFAM

Yetim bırakıyorum bir tek kuzumu,
Allah de Mustafa'm, kader böyleymiş,
Mevlam böyle yazmış alın yazımı,
Allah de Mustafa'm, kader böyleymiş.

Uşak'ın dağları, meşelik çamlık,
Bu dünyada biz de güleriz sandık,
Ölüm olmasa yavrum biz ayrılmazdık,
Allah de Mustafa'm, kader böyleymiş.

Gediz çayı döne döne akıyor,
Ateş düşmüş ciğerimi yakıyor,
Küçük oğlum, anam deyip bakıyor,
Allah de Mustafa'm, kader böyleymiş.

Uşak'ın yolları taşlıdır, taşlı,
Anan oğlum deyip bağrına bastı,
Gayri bir Mevla'dan ümidi kesti,
Allah de Mustafa'm, kader böyleymiş.

Dokuz ay dokuz gün taşıdım seni,
Dünyaya geldin de ağılattın beni,
Çobanoğlu yavrum, unutma sen beni,
Allah de Mustafa'm, kader böyleymiş.

ÇARESİ YOK

Niye geldim bu gurbete,
Çaresi yok, çaresi yok,
Mansur gibi düştüm dara,
Çaresi yok, çaresi yok.

Gençliğim elimden gitti,
Beni her şeyimden etti,
Tükendi bu ömrüm bitti,
Çaresi yok, çaresi yok.

Çobanoğlu gülemedim,
Dost düşmanı bilemedim,
Çok aradım bulamadım,
Çaresi yok, çaresi yok.

HEP BEKLE DİYORSUN

Hep bekle diyorsun niye gelmedin,
Sensiz bu verlerde nasıl güleyim,
Bilmiyom yolları nere geleyim,
Çaresiz kalmışım nasıl edeyim.

Mevlam kara yazmış benim yazımı
Güldürmedi gayri felek yüzümü,
Bu ayrılık yaktı gönül özümü,
Bilmiyom yolları nere geleyim.

Gel Çobanoğlu gel yüzünü göreyim,
Senin kollarında murad edeyim,
Son nefesimde murad alayım,
Görmeden toprağa nasıl gireyim.

BIRAK FELEK

Gökyüzünde pare pare bulutlar,
Suya düştü gayri bunca umutlar,
Sılada sevdiğim yolları bekler,
Bırak felek, bırak beni gideyim.

Açtım ola bizim illerde güller,
Gülünden ayrılmış dertli bülbüller,
Sazımda bozulmuş, ötmüyor teller,
Bırak felek, bırak beni gideyim.

Çobanoğlu bu illerde gülemez,
Dert olmayan bu dertleri bilemez,
Sarı gözyaşımı kimse silemez,
Bırak felek, bırak beni gideyim.

GÖNÜLLER BİR OLSUN

Ayrı düştüm ben yarimden,
Gönüllerimiz bir olsun,
Sen orada ben burada,
Gönüllerimiz bir olsun.

Aşkın çöllerinde kaldım,
Sen Leyla ben Mecnun oldum,
Kerem Aslı gibi yandım,
Gönüllerimiz bir olsun.

Çobanoğlu güler miyim?
Bir gün olup döner miyim?
Yoksa ağlar gider miyim?
Gönüllerimiz bir olsun.

GÜZELLERE DOYUM OLMAZ (YİNE GELMİŞ BAHAR YAZLAR)

Yine gelmiş bahar yazlar,
Kıra çıkmış güzel kızlar,
Herkes sevdiğini özler,
Güzellere doyum olmaz.

Aylardan yaz bahar ayı,
Hepsi birbirinden dayı,
Gülden menekşeden soyu,
Sevdiğini saran doymaz.

Yeşillenmiş çayır çimen,
Kız ben seni ele vermem,
Âşık olan yarsız olmaz,
Güzellere doyum olmaz.

Çobanoğlu yarsız olmaz,
Güzellere doyum olmaz.

AĞLAR DURURUM

Yine aklıma düştü o yarın aşı,
Gönöl yağmur oldu vay yine coştu,
Asılmaz dağlardan sel olup astı,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

İçim kan ağlıyor hatırladıkça,
Seveceğim seni ömür boyunca,
Aşkın kalbimde solmayan bir gonca,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

Gel artık sevgilim hasretin yaktı,
Yalnızlık hasreti boynumu büktü,
Gözlerimden yaşlar sel olup aktı,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

AYRILAN PERİŞAN

Bahar gelmiş açmış güller,
Ayrı kalmış seven diller,
Gölüne dönmüş bülbüller,
Sevip ayrılan perişan.

Kol kola olmuş güzel kızlar,
Aştan yana yürek sizler,
Yar aşkına çalan sazlar,
Çalmaz oldu tel perişan.

Çobanoğlu dünya yalan,
Var mı sevdiğini saran?
Yoktur muradını alan,
Almayan kullar perişan.

AĞLAMA GÖNÜL

Sevip ayrılması zormuş,
Kaderimde bu da varmış,
Alın yazım ne karamış,
Ağlama gönül, ağlama.

Bahçemde açmıyor güller,
Ayrılıp gitti bülbüller,
Dertten anlamıyor eller,
Ağlama gönül, ağlama.

Çobanoğlu ne derim,
Acı geçti hep günlerim,
Gün gelir ben de gülerim,
Ağlama gönül, ağlama.

GÖNÜL SEVER GİZLİ GİZLİ

Bahar gelmiş yeşil dağlar,
Âşık olan kullar ağlar,
Kopmaz gönüldeki bağlar,
Gönül sever gizli gizli.

Açılan güller solmasın,
Sevgimizi el bilmesin,
Aramızdan su sızmasın,
Sevsin gönül gizli gizli.

Efkarlandı deli gönlüm,
Yar yoluna geçti ömrüm,
Bu dünyanın sonu ölüm,
Gel sevdiğim gizli gizli.

BAYRAM OLSUN

Yılda gelir iki bayram,
Bir Ramazan bir de Kurban,
Mümin olan olur hayran,
Bir Ramazan bir de Kurban.

Bayram olsun, bayram olsun,
Gönüllere sevgi dolsun...

Bayramlarda barışalım,
İyilikte yarışalım,
Bu günlerde buluşalım,
Bir Ramazan bir de Kurban.

Çobanoğlu sevgi diler,
Hep dostlar eğlenir güler,
Benim için garip günler,
Bir Ramazan bir de Kurban.

AYIRMAYIN SEVENLERİ

İki gönül bir olunca,
Gülüne bülbül konunca,
Ayrılmaz ömür boyunca,
Ayırmayın sevenleri.

Seven insan unutamaz,
Sevmeyenler anlayamaz,
Kalpten sevenler ayrılmaz,
Ayırmayın sevenleri.

Zengin fakirmiş demeyin,
Yarsız malı ben neyleyim,
Ayrılmaktansa öleyim,
Ayırmayın sevenleri.

VAZGEÇ TABİP

Bir güzel sevmişim kaşları kara,
Yüreğime açtı dermansız yara,
Beni yardan ayıran o zalim para,
Vazgeç tabip vazgeç, çaresi yoktur.

Bu garip gönlümü kimse bilmiyor,
Yar gelip derdime derman olmuyor,
Azdı yaralarım merhem bulmuyor,
Vazgeç tabip vazgeç, çaresi yoktur.

Çobanoğlu der ki, ağlar giderim,
Şu yalan dünyayı yarsız neylerim,
Ölürsem mahşerde yine severim,
Vazgeç tabip vazgeç, çaresi yoktur.

YEŞİL PAZARLAR

Yeşil Pazarlar ilçesi,
Güzeldir kirazı vişnesi,
Geldi festivalin neşesi,
Mor zeybekler oynayalım.

Kaymakam, başkan, muhtarı,
Çalışkandır yöre halkı,
Geldi festivalin tadı,
Mor zeybekler oynayalım.

Çobanoğlu böyle söyler,
Çalar sazı gönül eğer,
Nice festivaller diler,
Mor zeybekler oynayalım.

BARIŞALIM GEL SEVGİLİM

İnkâr etme gel sevgilim,
Sevmedim mi yar ben seni?
Artık şimdi ben düştümse,
Unuttun mu yar sen beni?

Hatırla eski günleri,
Barışalım gel sevgilim...

Her gülün bir dikenî var,
Her aşkın bir çekeni var,
Sensiz bana bu dünya dar,
Kavuşalım gel sevgilim.

Hatırla eski günleri,
Barışalım gel sevgilim..

GEÇTİ ÖMRÜM EYVAH

Gurbet elde geçti ömrüm,
Geçen ömre eyvah eyvah,
Bu dünyanın sonu ölüm,
Geçen ömre eyvah eyvah.

Dünya durmadan dönüyor,
Hep gelenler de gidiyor,
Kara topraktır yutuyor,
Geçen ömre eyvah eyvah.

Dünya handır biz de yolcu,
Bazen tatlı bazen acı,
Bulunmaz derdim ilacı,
Geçti ömrüm eyvah eyvah.

Çobanoğlu'yum dillerde,
Derman ararım tellerde,
Kaldım gurbet ellerinde,
Geçen ömre eyvah eyvah.

KADER BAĞLIYOR

Beni menzil edip saldın çöllere,
Senin için düştüm gurbet ellere,
Hasret kaldım sinendeki güllere,
Gelmek istiyorum kader bağılıyor.

Güzel idi beyaz gülün kokusu,
Çok zormuş ayrılığın yokuşu,
Havalimanında gözlerinin bakışı,
Görmek istiyorum felek koymuyor.

Uyku girmez oldu benim gözüme,
Çobanoğlu yandı senin közüne,
Tatlı dillerine güler yüzüne,
Gelmek istiyorum felek koymuyor,
Gelmek istiyorum kader bağılıyor...

SÖYLESEM DİRDİMİ ANLAYAMAZLAR

Söylesem derdimi anlayamazlar,
Onlar benim gibi doğmadı dostum,
Çocukluğumda benim çektiğim yıllar,
Onlar benim gibi olmadı dostum.

Anam anam anam,
Benim dertli anam,
Gizli sırlarımı,
Ben kimlere yanam.

Düğünde bayramda onlar gülerken,
Benim bir kenarda seyran ederken,
Onlar anam babam deyip severken,
Onlar benim gibi yanmadı dostum.

İlkbahar gelince çiçekler açar,
Etrafına güzel kokular saçar,
Çobanoğlu gözler sel olur coşar,
Onlar benim gibi coşmadı dostum.

SAR BENİ BENİ

Su yalan dünyanın kara günleri,
Soldurdu bahçemde açan gülleri,
Yarım bırakıp da gitti bizleri,
Ölmeden bir daha sar beni beni.

Neler geldi dostum benim başıma,
Felek zehir kattı tatlı aşına,
Daha girmemiştim ondört yaşına,
Bahçemde gül iken der beni beni.

Çobanoğlu der ki çoktur kederim,
Yoktur benim annem ile pederim,
İşte böyle geçer garip günlerim,
Her zaman ağlattı yar beni beni.

SAZIM AĞLAR BEN AĞLARIM

Aşkın varsa ağlatıyor,
Derdin varsa söyletiyor,
Eller derdini bilmiyor,
Gönül ağlar için için.

Tükenmez dünyanın kahrı,
Geceler olmuş bak yarı,
Gönül gezer sanki arı,
Arar çiçeğini arar.

Çobanoğlu dertli başım,
Yok ki vanan bir kardeşim,
Sazım oldu vay dertdaşım,
Sazım ağlar, ben ağlarım.

ÂŞIK OLDUM

Âşık oldum bir gözleri sürmeli,
Her güzeli sevdiğine vermeli,
Açılmış yarimin sevda gülleri,
Uzanıp solmadan deresim geldi.

Yeni değmiş on beş yirmi yaşına,
Mevlam sürmeleri çekmiş kaşına,
Oyalı yazma bağlar başına,
Alıp kollarıma sarasım geldi.

Çobanoğlu der ki sevmek mi hatam?
Âşık'lar kavuştursun yaradan,
Vermez ise seni ananla baban,
Kaçırıp murada eresim geldi.

AĞLAR DURURUM

Yine aklıma düştü o yarın aşı,
Gönöl yağmur oldu vay yine coştu,
Asılmaz dağlardan sel olup astı,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

İçim kan ağlıyor hatırladıkça,
Seveceğim seni ömür boyunca,
Aşkın kalbimde solmayan bir gonca,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

Gel artık sevgilim hasretin yaktı,
Yalnızlık hasreti boynumu büktü,
Gözlerimden yaşlar sel olup aktı,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

SEVGİDEN SEVGİ DOĞAR

Sevgiden sevgi doğar,
Sev beni sevem seni,
Sevmemek neye yarar,
Sev beni sevem seni.

Sevginin çoktur yeri,
Kötülüğün yok değeri,
Seven sevene gül verir,
Sev beni sevem seni.

Sevgiyi tadan bilir,
Bu can yollarında erir,
Çobanoğlu böyle bilir,
Sev beni sevem seni.

BEN HASRET KALDIM

Dolaştım dünyayı, derman bulmadım,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım,
Gurbet ellerinde sarardım soldum,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım.

Söyleyin yarime durmasın gelsin,
Akan gözyaşımı kendisi silsin,
Eller bu derdimi nereden bilsin,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım.

 obanoğlu der ki yatar inlerim,
Yar olmazsa bu dünyayı neylerim,
Son bir defa gelsin yüzünü göreyim,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım.

GEL BARIŞALIM

İnsanoğlu hep kardeştir,
Gel kardeşim barışalım,
Adalette yarışalım,
Gel kardeşim barışalım,
Gönüllerde buluşalım.

Sevgi barış dostluk başka,
Ana baba kardeş yaşta,
Birlik beraberlik başta,
Gel kardeşim barışalım,
Gönüllerde buluşalım.

Artık savaşlar olmasın,
Ana baba ağlamasın,
Çocuklar yetim kalmasın,
Gel kardeşim barışalım
Gönüllerde buluşalım.

Kardeş kardeşi vurmasın,
Kimse bizi ayırmasın,
Çobanoğlu sazın çalsın,
Gel kardeşim barışalım,
Gönüllerde buluşalım.

ÇARESİ NE?

Olmuyor gardaş olmuyor,
Adalet yerini bulmuyor,
Gönül'e sevgi dolmuyor,
Dertler belli çaresi ne?

Anadolu Anadolu,
Her bir yanın dertle dolu,
Yanlış yapan insanoğlu,
Dertler belli çaresi ne?

Çobanoğlu söyler gider,
Gerçekleri görür gider,
İnsanlığa sevgi diler,
Dertler belli çaresi ne?

ALDANMA GÖNÜL

Güvenme dünya malına,
Aldanma gönül aldanma,
Bir gün ömrü gelir geçer,
Aldanma gönül aldanma.

Herkes tutmuş bir yol gider,
Kimi ağlar kimi güler,
Ömrün yolu bir gün biter,
Aldanma gönül aldanma.

Çobanoğlu sözler derin,
Kul hakkını hemen verin,
Toprak olur bir gün yerin,
Aldanma gönül aldanma.

ESKİ GÜNLER HAYAL OLDU

Eski günler hayal oldu,
Gönlüm gam kederle doldu,
Bilmem bize ne hal oldu,
Geçti ömrüm eyvah eyvah.

Bir zamanlar çok küçüktüm,
Akli ermez bir çocuktum,
Genç yaşında çile çektim,
Geçti ömrüm eyvah eyvah.

Çobanoğlu dertli sözüm,
Ateş düşmüş yanar özüm,
Bu dünyada yoktur gözüm,
Geçti ömrüm eyvah eyvah.

ANALARIN KIYMETİNİ BİLMELİ

Dokuz ay karnında taşıdı seni,
Anaların kıymetini bilmeli,
Süt verip emzirdi büyüttü seni,
Anaların kıymetini bilmeli.

Büyüttü besledi ananla baban,
Böyle emreylemiş seni yaratan,
Bunca yıllar geçti canım aradan,
Anaların kıymetini bilmeli,
Babaların kıymetini bilmeli.

Çobanoğlu der ki nasıl edelim?
Anayı babayı candan sevelim,
Sevgili gençler hep böyle bilelim,
Anaların kıymetini bilmeli,
Babaların kıymetini bilmeli.

GELMEK İSTİYORUM

Ayda yılda gül yüzünü gördüğüm,
Yollar uzak Leylam gelemiyorum,
Korkarım sonumuz olacak ölüm,
Demek istiyorum diyemiyorum.

Esti yüreğime bir seher yeli,
Soldurdu bahçemde gonca gülü,
Sen bir Aslı, ben bir Kerem misali,
Demek istiyorum diyemiyorum.

Çobanoğlu der ki gurbet ellerde,
Mecnun gibi Leylam kaldım çöllerde,
Derman bulunur mu gayri tellerde,
Gelmek istiyorum gelemiyorum.

İBRET ALMALI

Dünyaya bakıp da ibret almalı,
Hakkın huzuruna temiz varmalı,
Günde beş vakit namaz kılmalı,
Hakkın huzuruna temiz varmalı.

Düğünde bayramda barış olmalı,
Dostum iyilikte yarış olmalı,
Bütün gönüllere sevgi dolmalı,
Hakkın huzuruna temiz varmalı.

Çobanoğlu der ki sabırlı olmalı,
Aşkın ateşiyle kalpler yanmalı,
Ölüm gelir gardaş hazır olmalı,
Hakkın huzuruna temiz varmalı.

MİSAFİRİZ İNSANOĞLU

Misafiriz insanoğlu,
Seyreder Hak bunca kulu,
Kaybetmeyelim doğru yolu,
Bir gün döneceğiz geri.

Yıllara kötü deme,
Helal varken haram yeme,
Cennet varken azap çekme,
Düşün döneceğiz geri.

Çobansın dünya malına,
Bir gün girerler salına,
Baykuş konar mezarına,
Elbet döneceğiz geri.

Kim ki kalbi iman dolu,
Onun cennetliktir yolu,
Hazırlan ey Çobanoğlu,
Sen de döneceksin geri.

SORARLAR BENİ

Ben dünyama garip geldim,
Çok ağladım pek az güldüm,
Gözyaşımı kendim sildim,
Seven dostlar sorar beni.

Sazımla düştüm ben dile,
Kendimi benzettim bir güle,
Dönerim geldiğim yere,
Seven dostlar sorar beni.

Çobanoğlu dertli söyler,
Çalar sazı gönül eğer,
Tüm dostlara veda eder,
Arkadaşlar sorar beni...

FAYDASI OLMAZ

İnsan olan insan bir gül gibi doğar,
Doğar da mevsimi gelince açar,
Bu yalan dünyanın derdine düşer,
Ölüm yokmuş gibi çalışır durur.

Kimi zengin olur kimi yoksul kalır,
Hepsinin ayrı ayrı dertleri olur,
Bir gün gelir felek vurur kalbine,
Girerler salına koyarlar toprağa.

Çobanoğlu düşmüş hakkın yoluna,
Türlü nimet vermiş Mevla kuluna,
Güvenme su yalan dünya malına,
Ahrette insana faydası olmaz.

SEVGİLİM SEN NEREDESİN?

Sevgilim sen neredesin?

Her gün seni ararım,
Seni ben çok severdim,
Ayrılmak mı kararın?

Ağlarım ben gülemem,
Gözyaşımı silemem,
Bir tek seni sevmiştim,
Başkasını sevemem.

Sevgilim etme nazi,
Aşkına çaldım sazı,
Derdinle perişanım,
İçimde kaldı sızı.

Ağlarım ben gülemem,
Gözyaşımı silemem,
Bir tek seni sevmiştim,
Başkasını sevemem.

FELEK GÜLDÜRMEDİ

Anamdan doğalı ben de öksüzüm,
Her zaman ağladı gülmedi yüzüm,
Bana dert ortağım elimde sazım,
Felek güldürmedi ben gülemem ki...

Böyle midir garip anam yetimlerin hali,
Bizleri güldürmez dünyanın malı,
İstemem ben böyle vefasız yarı,
Felek güldürmedi ben gülemem ki...

Çobanoğlu der ki gülenler gülsün,
Dertli olanlar dermanı bulsun,
Sazım sen benim anam babamsın,
Felek güldürmemiş ben gülemem ki.
Felek güldürmedi ben gülemem ki...

BU ÖLÜM

Biri gelir biri gider dünyadan,
Hepimizi birdir gardaş yaratan,
Var mı bu dünyada hiç baki kalan,
Seni beni alır gider bu ölüm.

Dünya senin olsa gardaş ne yazar,
En sonunda yerin olur bir mezar,
Onu da bir garip gardaş dost kazar,
Seni beni alır gider bu ölüm.

Çobanoğlu ben ne idim ne oldum,
Gonca güller gibi sarardım soldum,
Kara topraklarda bir yuva buldum,
Seni beni alır gider bu ölüm.

BARIŞALIM GEL SEVGİLİM

İnkâr etme gel sevgilim,
Sevmedim mi yar ben seni?
Artık şimdi ben düştümse,
Unuttun mu yar sen beni?

Hatırla eski günleri,
Barışalım gel sevgilim...

Her gülün bir dikenî var,
Her aşkın bir çekeni var,
Sensiz bana bu dünya dar,
Kavuşalım gel sevgilim.

Hatırla eski günleri,
Barışalım gel sevgilim..

AĞLAR DURURUM

Yine aklıma düştü o yarın aşı,
Gönöl yağmur oldu vay yine coştu,
Asılmaz dağlardan sel olup astı,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

İçim kan ağlıyor hatırladıkça,
Seveceğim seni ömür boyunca,
Aşkın kalbimde solmayan bir gonca,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

Gel artık sevgilim hasretin yaktı,
Yalnızlık hasreti boynumu büktü,
Gözlerimden yaşlar sel olup aktı,
Yar senin aşkından ağlar dururum.

BALDIZ ÖPÜLMEZ BACIDIR

Baldız öpülmez bacıdır,
Öptüm demesi acıdır,
Baldızımı öptüm diyenler,
Bizden değil yabancısıdır.

Hak aşığı böyle olmaz,
Bu söz Âşıklara uymaz,
Baldızımı öptüm diye,
Böyle dillerde dolanmaz.

İnsanlık da uyar mı bu?
Görülmemiş tarih boyunca,
Baldızımı öptüm diyor,
Nerden gelmiş acaba soyu?

Böyle diyor Çobanoğlu,
Niye öptün baldızını,
Düşürdün sen yıldızını...

BEN HASRET KALDIM

Dolaştım dünyayı, derman bulmadım,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım,
Gurbet ellerinde sarardım soldum,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım.

Söyleyin yarime durmasın gelsin,
Akan gözyaşımı kendisi silsin,
Eller bu derdimi nereden bilsin,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım.

 obanoğlu der ki yatar inlerim,
Yar olmazsa bu dünyayı neylerim,
Son bir defa gelsin yüzünü göreyim,
G l yüzlü yarime ben hasret kaldım.

BU DÜNYA FANİ

Mızrabım sözdür bilene,
Ölsem ne geçer eline,
Dokunma elin gülüne,
Bu dünya fanidir fani.

Bir gün gelip öleceksin,
Ettiğini göreceksin,
Gerçek nedir bileceksin,
Bu dünya fanidir fani.

Sanma en büyük benim,
Toprak olur senin yerin,
Çobanoğlu sözler derin,
Bu dünya fanidir fani.

ÇOBANOĞLU AĞA KIZI

 obanım ben koyun kuzu g derim,
 ıkıp şu dağları seyran ederim,
Aşk ateşi vurdu benim kalbime,
AĞa kızı seni candan severim.

Aşk bir gizli sırdır ele verilmez,
Hayal fikirdedir gözle görülmez,
Anam babam duymasın bu sözleri,
Bizde ağa kızı çobana verilmez.

Leylamin aşkına çalarım sazı,
Sevenlerin neden gülmemiş yüzü,
Yazımız karamış kime ne diyem?
Aşığım ben sana ey ağa kızı.

 obanoğlu dertli  aldın sen sazı,
Aşkın yüreğime koydu bir sızı,
Anam babam beni sana vermezler,
Ka alım buradan etmem ben nazı.

GÖZLER PERİŞAN

Gel artık sevgilim hasretin yaktı,
Yalnızlık hasreti boynumu bükte,
Gözlerimden yaşlar sel olup aktı,
Gel de dinsin yaşlar, gözler perişan.

Saçlarım ağardı belim büküldü,
Bekleye bekleye ömrüm söküldü,
Aşk bağında güllerimiz döküldü,
Gel gayri sevgilim güller perişan.

Aşkın kalbimde solmayan gonca,
Seveceğim seni ömrüm boyunca,
Sen olur gönlümüz yarı görünce,
Gel Çobanoğlu gel Leylan perişan.

GÖNÜL SEVEN BİLMELİ

Gerçek ozan halkı sever,
Çalar sazı türkü söyler,
Açmaz yara gönül eyler,
Gönül seveni bilmeli.

Deme kötü yanılırsın,
Belki bana darılırsın,
Bir sözünden alınırsın,
Gönül vicdanı bilmeli.

Tutmuş gider doğru yolu,
Hep gardaştır insanoğlu,
Böyle söyler Çobanoğlu,
Gerçek olanı bilmeli,
Gerçek ozanı bilmeli.

GELDİ GEÇTİ

Çok çile çektim gülmedim,
Ana babayı görmedim,
Ben muradıma ermedim,
Geldi geçti bunca ömür.

Biri yer birisi bakar,
Kıyamet orada kopar,
Böyle dünya bir gün batar,
Geldi geçti bunca ömür.

Çobanoğlu var mı kalan?
Mal da mülk de hepsi yalan,
Ne arayan var ne de soran,
Geldi geçti bunca ömür.

GAFİL OLMA

Bir gül misali doğmuşuz,
Hepimiz insan olmuşuz,
Kardeş kalbini kırmışız,
Düşün gafil olma dostum.

Bir gün fidan yaprak döker,
Günler geçer ömür biter,
Ne yaparsan senle gider,
Düşün gafil olma dostum.

Ölüp giden insanoğlu,
Düşün mezar kimle dolu,
Gerçek söyler Çobanoğlu,
Sakin gafil olma dostum.

KURBAN OLAYIM GÜZEL

Gizlenmiş kırlarda o güzel kızlar,
Aşktan yaralıyım yüreğim sizler,
Ceylan bakışların o şirin gözler,
Gözlerine kurban olayım güzel.

Sanki boyun selvi, incedir belin,
Kardan beyaz gülden naziktir tenin,
Sallanır omuzunda saçların senin,
Saçlarına kurban olayım güzel.

İncidir dişlerin, hilaldir kaşın,
Keklik gibi güzel senin yürüyüşün,
Melek misalidir senin bakışın,
Bakışına kurban olayım güzel.

HALİM YOK

Ben doğuştan yaralıyım,
Neden baht karalıyım,
Anasız kalmış yavruyım,
Gülecek halim yok benim.

Açmadan soldu güllerim,
Arı misali inlerim,
Bitmez tükenmez dertlerim,
Tutunacak dalım yok benim.

Çobanoğlu'yum gülmedim,
Ana babayı görmedim,
Sanki dünyaya gelmedim,
Kalacak halim yok benim.

MECNUNA ÇEVİRDİ

Akıl ermez su dünyanın işine,
Zalim felek düşmüş benim peşime,
Durmaz gayri bakmaz gözüm yana,
Bir kuru sevdaya kul etti beni.

Bir güzelin dostum yandım aşkına,
Daha girmemiştim on dört yaşına,
İnsanların neler gelir başına,
Bir kuru hayale kul etti beni.

obanoğlu der ki dünya yalanmış,
Bir güzel uğruna kimler aldanmış,
Meğer eski günler hatıra kalmış,
Mecnuna çevirdi yar etti beni.

ŞU ZAMANIN KIZLARI

Su zamanın kızları,
Coşturuyor sazları,
Nasıl Âşık olmayım,
Can yakıyor gözleri.

İnce kuşak belinde,
Gülleri var elinde,
Şeker midir bal mıdır,
Tatlı söz var dilinde.

Etekleri dizinde,
Zülüfleri yüzünde,
Büyüledin kız beni,
Bilmem ne var gözünde.

YAZIK OLDU

Ŗu dünyada g lemedim,
Muradıma eremedim,
Sevdiğimi göremedim,
Yazık oldu gen liğime.

Ana gibi yar bulunmaz,
Ne bahar gördüm ne de yaz,
Dert ortağım elimde saz,
Yazık oldu gen liğime.

 obanoğlu gülen güldü,
Bilemedim derdi neydi,
Bu  l m  Mevlam verdi,
Yazık oldu gen liğime.

UNUTAMAM SENİ

Nerden gördüm güzel seni,
Yaktın kül eyledin beni,
Görmez olsaydı gözlerim,
Kalpten yaraladın beni.

Sevdiğimi söyler sazım,
Ne de tatlı senin nazın,
Manalı bakıyor gözün,
Gözün sevdaladı beni.

Çıkmasaydın sen karşıma,
Sevda gelmezdi başıma,
Sürme çekmişsin kaşına,
Kaşın sevdaladı beni.

O ne bakış güzel öyle,
Derdin ne ise bana söyle,
Yaraladın beni beni,
Unutamam güzel seni.

VAY HALİNE

Yüze gülüp cana kıyan,
Arkasından küfür sayan,
Bir de ben insanım diyen,
Vay haline vay haline.

İyiliklere kötü diyen,
Bir de kul hakkını yiyen,
İki yüzlü sahte gülen,
Vay haline vay haline.

Çobanoğlu ölür gider,
Gerçekleri görür gider,
Mürayiden nefret eder,
Vay haline vay haline,
Dostum ne geçer eline.

DERTLİ GÖNÜL

Anam babam olsaydı,
Düğünümü görseydi,
Muradına erseydi,
Vay gönül, dertli gönül.

Dertli çalar benim sazım,
Ta küçükten gülmez yüzüm,
Ne karaymış alın yazım,
Vay gönül, dertli gönül.

Gelinler gelin, damat olsun,
Seven muradını alsın,
Çobanoğlu dertli kulsun,
Vay gönül, dertli gönül.

AY YILDIZLI BAYRAĞIM

Ay yıldızlı al bayrağım,
Ne güzel cennet vatanım,
Uğruna şehit vatanım,
Ay yıldızlı al bayrağım,
Ne güzel cennet vatanım.

Göklerde ay ve yıldızsın,
Şanımız şerefimizsin,
Canımızsın kanımızsın,
Ay yıldızlı al bayrağım,
Ne güzel cennet vatanım.

Dünyada savaş olmasa,
Çocuklar yetim kalmasa,
Analar da ağlamasa,
Çobanoğlu sazın çalsa,
Ay yıldızlı al bayrağım,
Ne güzel cennet vatanım,
Hediyesidir Ata'mın.

YİĞİTLEME

İlkbahar ayları yazınan gelir,
Muhabbetin şenliği sazınan gelir,
El kızı değil mi nazınan gelir,
Yiğidin alnına yazılan gelir.

Kır atı sorarsan altıdır yaşı,
Büyüktür gövdesi küçüktür başı,
Acem illerinde onun gardaşı,
Üstü kaplan postu kırat benimdir.

Çobanoğlu der ki düğün kuruldu,
Pehlivanlar çıktı peşrevini vurdu,
Anadolu'muz da yiğitler yurdu,
Çalınsın davullar gençler oynasın,
Çalınsın davullar atlar oynasın.

ORMANLARI YAKMAYALIM

Murat dağı dağlar hası,
Kaz dağları tutar yası,
Silinsin gönüller pası,
Ormanlara kıymayalım,
Ormanları yakmayalım.

Bütün canlı yas tutuyor,
Halleri yürek yakıyor,
İnsanoğlu hep bakıyor,
Ormanlara kıymayalım,
Ormanları yakmayalım.

Çobanoğlu söyler gider,
Gerçekleri görür gider,
Elden bulur olma beter,
Ormanlara kıymayalım,
Ormanları yakmayalım.

TARHANA TÜRKÜSÜ

Analar başımız tacı,
Tarhana dertler ilacı,
Hem tatlıdır hem de acı,
Gelin tarhana içelim,
Dostlar tarhana içelim,
Sağlımıza içelim.

Güzeldir uşak havası,
Vardır tarhana babası,
Oldu dünyanın markası,
Gelin tarhana içelim,
Dostlar tarhana içelim,
Sağlımıza içelim.

Çobanoğlu çalsın sazı,
Yoğursun gelini kızı,
Bırakalım gurur nazı,
Gelin tarhana içelim,
Dostlar tarhana içelim,
Sağlımıza içelim.

AYIRMASIN MEVLAM BİZİ

Dayı oğlu hala kızı,
Aşkınla çaldım ben sazı,
Bu ne kader, bu ne yazı?
Ayırmasin Mevlam bizi.

İkimiz bir yuva kurduk,
Engelleri aştık durduk,
Arzu gamber bile olduk,
Ayırmasin Mevlam bizi.

Eşim Arzu Çobanoğlu,
Dört de çocuğumuz oldu,
Torunla on üçü buldu,
Ayırmasin Mevlam bizi.
(Eşim Arzu Çobanoğlu'na)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Halk ozanı Âşık Mustafa Çobanoğlu 1948 yılında Uşak'ın Emirfakı köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Tahir Çobanoğlu'nu bir yaşında, annesi Döndü Çobanoğlu'nu ise iki yaşındayken kaybetmiştir. İlkokul dördüncü sınıfa kadar dedesiyle birlikte yaşayan Mustafa Çobanoğlu, daha sonra dedesini de kaybetmiştir. Ancak, Uşak 'Selvioğlu' köyünde oturan dayısı Baki Karaboğa, Mustafa Çobanoğlu'na sahip çıkmıştır. Orta halli bir çiftçi olan dayısının yanında okul eğitimine devam eden Mustafa Çobanoğlu, dedesinden kalan kavalı bu dönemde çalmaya başlamıştır. Mustafa Çobanoğlu, ilkokul öğretmeni Muzaffer Fidan'ın bağlama çalmasından ilham almıştır. Dayısı Baki Karaboğa, onun bu ilgisine karşılık vererek kendisine bir cura hediye etmiştir. Böylece hayatı boyunca elinden bırakmayacağı bağlama ile beşinci sınıfta tanışmıştır. Yazları hayvan otlatan Mustafa Çobanoğlu, ekonomik zorluklar nedeniyle ortaokula devam edememiş olsa da ilkokulda başarılı bir öğrenci olmuştur. Hayatında en çok istediği şey öğretmen olmak olsa da, eğitim hayatı sona ermiş ve zorlu bir yaşam mücadelesi başlamıştır. Küçük yaşta kaybettiği ailesi nedeniyle zorlu bir çocukluk geçiren Mustafa Çobanoğlu, ağabeyi Fevzi Çobanoğlu ile Afyon'da yaşadığı dönemde, buradaki Halk Eğitim Merkezi'nde düzenlenen bağlama kurslarına devam etme fırsatı bulmuştur. Mustafa Çobanoğlu, anne ve babasını hiç tanımayışının, kendisinin ozan olma isteğindeki en önemli etken olduğunu ifade etmektedir.

1967 yılında, yakınlarının tavsiyesi üzerine, öksüz ve yetim olan Arzu Mıdık (Çobanoğlu) ile evlenerek bir yuva kuran genç ozan Mustafa Çobanoğlu, ailesiyle birlikte zorlu hayat mücadelesine atılmıştır. Evliliklerinin meyvesi olarak, iki kız ve iki erkek çocukları olan Çobanoğlu'nun çocuklarının isimleri ise sırasıyla Aytekin (1967), Hatice (1969), Ayşe (1972) ve Aytaç (1974) şeklindedir.

Mustafa Çobanoğlu, "Felek Gül Dememiş" isimli ilk türküsü ile 1967 yılında ozanlık hayatına adım atmış ve bundan sonraki eserlerinde soy ismi olan Çobanoğlu'nu mahlas olarak kullanmaya başlamıştır. Bu mahlas, onun sanat hayatında kendini tanımlaması ve eserlerinde kendisini ifade etmesi için önemli bir role sahip olmuştur. 1965 yılı itibarıyla, geleneksel olarak davul-zurna eşliğinde gerçekleştirilen düğünlerde sahne almaya başlayan Mustafa Çobanoğlu, bağlama çalarak kısa sürede davetlilerin arasında popüler bir müzisyen haline gelmiştir. Ve bu sıralarda da eğitim merkezlerinde ve özel kurslarına devam etmiştir.

1968 yılında askere çağrıldığında, sanat hayatına ara vermenin üzüntüsünü yaşayan Mustafa Çobanoğlu, Allah'ın bir lütfu olarak Ankara Kızılay Orduevi gazinosunda müzisyen olarak görev yapmak üzere askerlik görevini tamamlamıştır. Askerlik süreci boyunca, acemi er eğitimini takiben baş bağlama sanatçısı olarak görev yapmıştır. 1 Kasım 1970 tarihinde terhis olduktan sonra birçok ünlü sanatçıyla tanışma fırsatı bulmuştur. Bu sanatçılar arasında Neşet Ertaş, Musa Eroğlu, Âşık Mahsuni Şerif, Ozan Arif gibi isimler bulunmaktadır. Bu tanışmalar, Mustafa Çobanoğlu'nun sanat hayatında önemli bir adım olmuş ve kariyerine büyük bir ivme kazandırmıştır.

Yayınladığı kaset ve plakların binlerce satmasıyla ünü artan sanatçı, Avrupa'da da performans sergilemiştir. Almanya, Fransa, Belçika, İsviçre gibi ülkelerde turnelere katılan Çobanoğlu, Avrupa'dan döndükten sonra bahar ve yaz aylarında düğünler ve konserler için Ege bölgesini dolaşmıştır. İstanbul, Ankara, İzmir, Kütahya, Bursa, Balıkesir, Denizli, Afyon, Manisa, Burdur ve Isparta, sanatını icra ettiği en popüler iller arasındadır.

Halk ozanı olarak kabul edilen Mustafa Çobanoğlu, 1970'li yıllarda düğünler, konserler ve plak/kaset çalışmalarıyla yoğun bir tempo içindeyken, aynı zamanda Uşak yöresine ait birçok türküyü de derlemiştir. Derlediği bu türkülerin TRT repertuvarına girmesini sağlayarak, yöresel kültür ve sanat birikimine önemli bir katkıda bulunmuştur. Bu çalışmalarıyla hem kendi yöresinde hem de Türkiye genelinde halk müziğinin yaygınlaşmasına ve korunmasına önemli katkılar sağlamıştır. Mustafa Çobanoğlu, Türk Halk Müziği'nin önemli isimlerinden biridir. Kendisi, Uşak yöresine ait birçok türküyü icra etmiştir ve bu türkülerin notaları da Nida Tüfekçi ve Yücel Paşmakçı tarafından kaydedilerek TRT repertuvarına dahil edilmiştir.

Mustafa Çobanoğlu, 1972 yılında TRT'de gerçekleştirilen bir sınavı başarıyla tamamlayarak "Uşaklı Mahalli Sanatçı" ünvanını kazanmıştır. Sanat hayatının 32. yılında, Mustafa Çobanoğlu kendi sanat dalında ulaşabileceği en yüksek unvana hak kazanmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1997 yılında Halk kültürü arşivine "Halk Ozanı" olarak kaydedilmiştir.

Âşık Mustafa Çobanoğlu, geçmişten günümüze uzanan bir süreçte, topluma birçok değerli kişi kazandırmıştır. Kendisi, korolarıyla yaptığı çalışmalar, bağlama öğrencilerine verdiği eğitimler ve derleyip notaya aldığı eserlerle yöre kültürüne ve

dolayısıyla halk kültürüne önemli katkılarda bulunmuştur. Bugün hala devam eden çalışmalarıyla, yöre kültürüne katkıda bulunmaya devam etmektedir.

Bu tez çalışması, kültür, halk kültürü ve halk bilimi alanlarında etkin bir rol oynayan halk ozanları, yerel sanatçılar ve kaynak kişilerin unutulmadan belirlenmesini ve onlarla ilgili detaylı ve sistemli çalışmalar yaparak halk kültürü içindeki konumlarının ortaya çıkarılmasını önermektedir. Böylelikle, Türk halk müziğinin canlılığının korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması için kültüre ve halk kültürüne çeşitli katkılar sunulması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Açıl, A. (2015) *Yaşayan Âşık'lık Geleneğinin Müzik Eğitime Etki ve Katkıları (Sivas İli Örneği)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı, SİVAS.
- Ark, O. F. (2017). *Afyonkarahisarlı Mahalli Sanatçı Abdullah Uluçelik ve Halk Kültürüne Katkıları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Ateş, A. (2014). Uşak Yöresi Türkmenlerinin Kültürel Mirası. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(3), 108-118.
- Benli E. (2016). *Türkiye'deki Âşık'lık Geleneğinin Toplumsal ve Siyasal Yansımaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Coşkun T. (2012). *Âşık Davut Sulari'nin Âşık'lık Geleneğindeki Önemi ve TRT Repertuarı Dışındaki 11 Eserinin Müzikal Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Çelik, T. (2008). *Uşak İlyaslı Kasabası Folkloru*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Ekici, M. (2013). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri* (5. Baskı), Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Ercan, Ş. (2003). *Uşak Yöresinde Ölüm ve Ölüm Ritüelleri*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 43(2), ss. 55-74.
- Ergün, Hüseyin. (2013). *Uşak Halk Kültürü*. *Uşak: Uşak Belediyesi Kültür Yayınları*. Jdisi", Uşak Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005.
- Gürsel, Y. (2005). *Uşak Yöresi Türküleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- <http://usaklilarvakfi.org.tr/wp-content/uploads/2018/03/usakharitasi.jpg> (Erişim Tarihi: 10.10.2022)
- [https://tr.wikipedia.org/wiki/U%C5%9Fak_\(il\)#Ekonomi](https://tr.wikipedia.org/wiki/U%C5%9Fak_(il)#Ekonomi) (Erişim Tarihi: 10.10.2022)
- <https://www.lafsozluk.com/2012/01/usak-ilinin-turkiye-haritasindaki-yeri.html> (Erişim Tarihi: 09.10.2022)
- <https://www.notaarsivleri.com/turk-halk-muzigi/5897.html> (Erişim Tarihi: 23.12.2022)
- <https://www.nufusu.com/il/usak-nufusu> (Erişim Tarihi: 09.10.2022)
- <https://www.usak.bel.tr/sayfa/cografi-yapisi/> (Erişim Tarihi: 09.10.2022)
- Kalın, E. (2020). *Şuhut Kayabelen Köyü Halk Kültüründe Müzik Pratikleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Karahasanoglu, S. ve Yavuz, E. D. (2018). *Müzikte Araştırma Yöntemleri*, Berceste Yayınevi: İstanbul.
- Karakuş, G. (2018) *Sivas İli Âşık'lık Geleneği ve Geleneğin Bugünkü Temsilcilerinden Âşık Şentürk İyidoğan*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı, SİVAS.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler (2. Yazım 35. Basım)*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kıraç, S. (2019). *Uşak İlinde Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri ve Sosyo-Ekonomik Gelişme*. Tarım Ekonomisi Araştırma Enstitüsü Dergisi, 55(1), 46-54.
- Kıyar E. (2022). *Uşaklı Mahalli Sanatçı Mehmet Karadedeli ve Halk Kültürüne Katkıları Üzerine Bir İnceleme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Mustafa Çobanoğlu (Görüşme Tarihi: 14.07.2022)
- Mustafa Yeldanlı (Görüşme Tarihi: 14.07.2022)

- Özdemir, S., ve Türkmenoğlu, H. (2012). *Uşak İlinde Eğitim ve Sosyo-Kültürel Gelişme İlişkisi*. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(2), 111-126.
- Özınan S. (2019), *Áşık'lık Geleneğinin Tiyatro Antropolojisi Açısından İncelenmesi ve Bir Uygulama*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakóltesi, ANKARA.
- Özkan Arslan, "Uşak İli Tarih ve Kültür Ansiklopedisi", Uşak Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2005.
- Özteke H.İ. (2022) *Mekan- İnsan -Bellek İlişkisi: Uşak İli Örneğı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Şener, N. (2007). *Uşak İlinde Turizm Potansiyeli ve Turizm Amaçlı Kırsal Kalkınma Stratejileri*. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 18(2), 177-197.
- Tarihçe | T.C. Uşak Belediye Başkanlığı (usak.bel.tr) (Erişim Tarihi: 10.10.2022)
- Tümer, H. (1971). *Uşak Tarihi*. İstanbul: Gün Matbaası.
- Türkiye İstatistik Kurumu, "Uşak İl Nüfusu", <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 23.12.2022)
- Uşaklılar Derneğı. (1989). *Uşak Dünyü Bugünü Yarınıyla*. Ankara: Uşaklılar Derneğı Yayınları.
- Yavuz Yeldanlı (Görüşme Tarihi: 14:07.2022)
- Yönetken, H. B. (1966). *Derleme Notları I*. İstanbul: Orkestra Yayınlar

EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek 1: Mustafa Çobanoğlu ve Mücahid Yaşar Tez Çalışması İçin Buluşulan Gün..	14545
Ek 2: Mustafa Çobanoğlu, Mücahid Yaşar ve Tarhana Baba Mustafa Yeldanlı	14646
Ek 3: Mustafa Çobanoğlu, Mücahid Yaşar ve Tarhana Baba Mustafa Yeldanlı Tez Çalışması Görüşme Sonrası	14747

Ek 1: Mustafa Çobanoğlu ve Mücahid Yaşar Tez Çalışması İçin Buluşulan Gün

Kaynak: Mücahid Yaşar kişisel arşivi

Ek 2: Mustafa Çobanoğlu, Mücahid Yaşar ve Tarhana Baba Mustafa Yeldanlı

Kaynak: Mücahid Yaşar kişisel arşivi

**Ek 3: Mustafa Çobanoğlu, Mücahid Yaşar ve Tarhana Baba Mustafa Yeldanlı
Tez Çalışması Görüşme Sonrası**

Kaynak: Mücahid Yaşar kişisel arşivi